

צ'בזטי מוזהר"ן

קמא

דף קב.

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה קל

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(הי"מ שמו שמוח)

ליקוטי

להסתכל, והוא מסמא עיניו ע"י שמונע עצמו מלהסתכל, ואעפ"כ נשאר היצ"ח כי מסתכל מן הצד כלאחר יד : **קבט** [ט] (במדבר יג) **ארץ אוכלת יושביה**. כשמקורב להצדיק אף שאינו מקבל ממנו כלל, הוא גם כן טוב מאד. והאמונה לבדה שמאמין בהצדיק מועיל לעבודת השם יתברך. כי טבע האכילה שהמוזן נתהפך לניזון, כגון כשהחי אוכלת צומח כגון עשבים, נתהפכו העשבים לחי כשנכנסין בתוך מעיה. וכן מחי למדבר, כשהמדבר אוכל החי, נתהפך החי למדבר. ולכל מקום שנכנס לשם המזון שנתחלק להאברים, נתהפך למהות האבר ממש שנכנס לשם. כגון החלק מהמוזן הנכנס לחמוח נתהפך למוח והנכנס ללב נתהפך ללב, וכן לשאר האברים. וזהו **ארץ אוכלת יושביה**, כי ארץ הוא בחי' אמונה, כמ"ש (תהלים לז) **שכן ארץ ורעה אמונה** וזהו **אוכלת יושביה**, כי כשנכנס לארץ שהיא בחי' אמונה, נאכל אצלה, היינו שנתהפך למהותה. היינו כשדבוק להצדיק ומאמין בו שהוא בחי' ארץ, נאכל להצדיק, ונתהפך למהות הצדיק ממש: וכן ארץ ישראל בעצמה יש לה ג"כ הכח הזה. וע"כ ארז"ל (כתובי קיא.) כל היושב בא"י שרוי בלא עון שנא' [ג] **העם היושב בה נשוא עון**, כי היא ארץ אוכלת יושביה, שהיושב שם נאכל אצלה ונתהפך למהותה הקדוש. וע"כ אפילו המהלך ד' אמות בא"י מוכסח לו שהוא בן עוה"ב כשארז"ל שם : וזהו ג"כ ענין המבואר במ"א [ז] על פסוק [ח] **בקרוב עלי מרעים לאכול את בשרי**. שכלל הענין שם כשאני רוצה שיקרבו תרין רעין דלא מתפרשין [ז] אני צריך לאכול את בשרי היינו להכניע החומר. וזהו **לאכול את בשרי**, לאכול דייקא. שצריך שהנפש תאכל הבשר, שנתהפך למהותה. וזהו (ש"ה ה) **אכלי רעים**, היינו תרין רעים דלא מתפרשין, שהם המוחין הקדושים, שצריכים שהמוח והדעת הקדוש יאכל את הגוף, דהיינו שהגוף יתהפך למהות הנשמה הקדושה שהוא המוח והדעת (כמבואר במ"א [ז]). וזהו בחי' אכילה, שהמוזן נתהפך לניזון כנ"ל. וזהו **שכן ארץ ורעה אמונה**, היינו שאתה תהיה רועה ומוזין את האמונה, היינו שתהי' נאכל להאמונה כנ"ל, בחי' המוזן שנתהפך לניזון: אך אעפ"כ העיקר תלוי ברצון, אם רצונו חזק מאד להתקרב להש"י ולעבוד אותו, רק שקשה לו לשבור תאוות גופו, אזי ע"י התקרבות ואמונת הצדיקים, הוא בחי' אכילה, ונאכל להצדיק, היינו שנתהפך למהותו כנ"ל. אך אם אין רצונו כלל לעבוד את ה', לא יועיל לו שום התקרבות לצדיקים, והוא בחי' מוזן שאינו נתהפך לניזון כגון אם אוכל אכילה שאין הטבע סובלת אותו, אזי אינו מתעכל ואינו מתהפך לניזון, רק הגוף מקיא אותו. כן הוא בחי' זו ממש, כי אינו נאכל כלל להצדיק אף שמקורב אצלו. כי הצדיק אינו יכול לסובלו ומקיא אותו. והוא בחי' הכתוב בא"י (ויקרא יח) **כאשר קאה את הגוי**, דהיינו שאינה"ל יכולה לסובלו להיות נאכל אצלה

קבט קל קלא קלב קלג

מוהר"ן קב.

שיתהפך למהותה, רק היא מקיאה אותו. ה' יצילנו [ז]: **קל** [ז] (סוכה נב) **כל** הגדול מחכירו יצרו גדול ממנו. ע"י ענוה ניצול מניאוף וזוכה לשמירת הברית [ז]. כשרז"ל (סוטה ד): כל המתגאה לסוף נכשל בא"י שנאמר [ז] **ואשת איש נפש יקרה תצור**. וז"ל הסמוכות (במדבר יב) **והאיש משה עניו מאוד** וכו' לפ' **ותדבר אהרן ומרים במשה**. כי הם דברו על אודות **האשה הכושית אשר לקח**, כי כושית ע"ש יפיה נקראת [ז], והם אמרו שלקחה לשם יופי [ז], וע"כ דברו על הפרישות, כי הם לא רצו להאמין שאפשר להיות פרוש. וע"ז השיבה התור' וסמכה תיכף **והאיש משה עניו מאוד** מכל האדם, כי ע"י שהיה עניו מכל האדם, היה אפשר לו להיות פרוש לגמרי [ז], ולא היה לו יהודא תתאה כלל [ז]. וזה שארז"ל (סנהדרין יט ע"ב) [ז] תקפו של יוסף [ז] ענוותנותו של בועז [ז], תקפו של בועז ענוותנותו של פלמי בן ליש [ז]. כי הוא תלוי בענוה, כי ע"י ענוה ניצול מפגם הברית. וז"ש כל הגדול מחכירו, שיש לו גדלות, יצרו גדול ממנו, שמתגבר עליו היצ"ח בתאוות ניאוף. כי זה עיקר היצ"ח, כמובא בוהר (ויקרא דף טו ע"ב): עיקרא דיצרא בישא לגלאה עריין [ז]: **קלא** [ז] **צריך** להתירא ולפחד מן הכבוד, כי כבוד הוא סכנה גדולה סכנות נפשות [ז]. כי הוא דן את כל הדינים, כמ"ש (תהלים כד) **מלך הכבוד**, כי כבוד הוא בחי' מלכות הדן את הכל. ואזי הכל חוקרים ושואלין מי הוא זה **מלך הכבוד**, אם הוא ראוי לזה. וז"ש (שמות כט) **ונקדש בכבודי א"ת בכבודי אלא בכבודי** [ז], כי ע"י הכבוד יוכל לגרום לו מיתה ח"ו, ואזי הוא נשקל במאזנים, אם ח"ו יפגום בהכבוד כחוט השערה, שלא יקבלו כמו שצריך, אזי ח"ו כף חובה מברעת. וזה נקרא **מאזני צדק** [ז], כי צדק מלכותא קדישא [ז], שהיא"ל בחי' כבוד **מלך הכבוד כנ"ל**. והיינו **מאזני צדק**, כי אז נשקל במאזנים : **קלב** [ז] **יש צדיק** שהוא מפורסם גדול במדינה אחת, ובמדינה הסמוכה אינו חשוב כלל, ושוב במדינה אחרת הוא מפורסם. הוא ענין הכתוב **בוהר ותצא רפ**. [ז] מעין דנפיק מאתר חד ואזלי מתחות לארעא עד שנובע ויוצא ברהוק במקום אחר, ואף במקום שהולך תחות ארעא הוא משקה שרשי אילנא :

קלג [ז] (משלי ד) **ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום**. כי השמש בעצמה מאירה במקומה בשוה בתחלת היום ובאמצע היום, רק המניעה הוא מחמת הארץ המפסקת בין בני אדם ובין השמש. על כן אין האור מתפשט כל כך בתחלת היום רק מקצת מקצת עד שנתפשט על הארץ. כן הצדיק הוא בעצמו מאיר תמיד, רק המניעה מחמת המקבלים. והמניעה הוא מחמת הארץ המפסקת, היינו העולם הזה. כי בני אדם משוקעים בעולם הזה, ועל כן אינם יכולים לקבל אור הצדיק :

תורה אור
במדבר שלח יג (לב) ויוציא דבת הארץ אשר קרו אתה אל בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה ארץ אכלת יושביה הוא וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות: תהלים לו (ג) בטח ביקנך וצעה טוב שכן ארץ ורעה אמונה: ישעיהו לג (כד) וכל יאמר שכן קליתי הקעם תישב בה גשא עון: תהלים כו (ב) בקרב עלי מרעים לאכל את בשרי צרי ואיבי לי הפה קשלו ונפלו: שיר השירים ה (א) באתי לגני אחתי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי אכלו רעים שתו וישקרו וודים: ויקרא אחרי מות יח (כח) ולא תקרא הארץ אתכם כשפאכם אתה פאשר קאה את הגוי אשר לפניכם: תורה קל משלי ו (כח) כי בצד אשה ונהג עד פכר להם ואשת איש נפש יקרה תצור: פ במדבר בהעלותך יב (ג) והאיש משה ענו עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה: פ במדבר בהעלותך יב (א) ותדבר מרים ואהרן במשה על אדות האשה הכשית אשר לקח פי אשה כשית לקח: תורה קלא תהלים כד (ו) מי הוא זה קלך תכבוד ויהו צבאות הוא קלך תכבוד סלה: שמות תצוה כט (נג) ונצדתי שפה לבני ישראל ונקדש בכבדי: ויקרא קדושים יט (לו) מאני צדק אבני צדק איפת צדק וזין צדק וינה לכם אני ויהו אלוים אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים: תורה קלב משלי ד (יח) וארה צדיקים פאר ננה הולך ואור עד נכון היום:

¹ תורה זו נאמרה אחר פסח שנת תקסג בחזרתו מניסיעתו לחתונת בתו שרה ז"ל (תי"מ)
² מתרלו - בוהר
³ רע"מ שם ד"ה דאנת הוא כשמשא. (והם דברי רשב"י למשה רבינו)
⁴ תורה זו נאמרה אחר פסח שנת תקסג בחזרתו מניסיעתו לחתונת בתו שרה ז"ל (תי"מ)
⁵ בתקפא - ה וט

⁶ * ספרי מובא בפרש"י שם
⁷ **ענין חזקוני**
⁸ מתרלו - מאד
⁹ עיין תורה עב תנינא
¹⁰ עיין זוהר ח"ג דף רסא:
¹¹ עיין השמטה בסוף לוח טעויות של דפוס ראשון שנדפסה בסוף ספרי מעשיות דפ"ר, שם מבאר ענותנותיה דבועז דלא כרש"י, אלא כיון שיוסף כבר שבר הקליפה וכן פלטי' כיון שבועז כבר שבר ע"ש. וכן מבואר בשיחות הר"ן קיד, ועיין לק"ה ערובי תומיין ו' יז
¹² בראשית לט ח' - וימאן בטעם שלשלת
¹³ רות ג' ח' - וילפת ועיין סנהדרין יט: מאי וילפת
¹⁴ עיין שמואל-א כה מד ושמואל-ב ג' טו ועיין סנהדרין הג"ל למה נקרא פלטיאל
¹⁵ לעיל סוף תורה ב' ושם נרשם עוד מ"מ
¹⁶ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
¹⁷ עיין תורה טו
¹⁸ * ובהים קטו:
¹⁹ * ויקרא יט [לו] ויחוקאל מה [י'
²⁰ * תקונים פתח אליהו
²¹ גם בדפוסיו ותרלו- שהיא ומתרלו - שהוא

²² לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
²³ בתקפא הציזין וזה נדפס בין הסורים ובמקומו נדפס עיגול כוח °
²⁴ ישעיהו לג כד ועיין גם מסכת גרים פ"ד הלכה ה' וספרי דברים פסקא שלג
²⁵ * לעיל בס' קא
²⁶ תהלים כו ב'
²⁷ זוהר ויקרא ד.
²⁸ בתרלו - הבשרי
²⁹ בתרלו - אכלי (בתקפא בדרג ו' מחוק בחלקו התחתון ובגיסיו חלש)
³⁰ מוהר"ח בתקפא
³¹ עיין לעיל תורה לה אות ג' תורה קצב ורבה ותורה ח' תנינא אות יב בתרלו - שאינו
³² עיין ספר טוב הארץ לרבי נתן שפירא פרק מעלת הדר בא"י וע"ש דף יט במהדור' תרנא מש"כ בשם הרמ"ק.
³³ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
³⁴ לעיל תורה יא אות ג' ניאוף ונאות תלוי זב"ו. ועיין בעש"ט עה"ת בשלה אות טו ובבאר מים חיים שם אות יג. כפי הקדושה כך מדת הענוה.
³⁵ משלי ו' כו
³⁶ מתרלו - מאד

מאמר הגדול מחברו יצרו גדול

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

רבנו מבאר כאן יסוד הנזכר בשם הבעש"ט שכפי הענווה כך הקדושה, ועפ"י זה מבאר מה שאמר הסבא לאביו כל הגדול מחברו יצרו גדול, שהכוונה כל מי שיש לו גדלות היא גורמת לו שמתגבר עליו היצה"ר בתאווה זו. עוד מבאר עפ"י יסוד הנ"ל לשון תמוה בגמ' סנהדרין כ. תקפו של יוסף ענוותנותו של בועז, שלא מובן מדוע נקטו לשון ענווה, ומבאר רבנו כנ"ל כי ענווה מציל מהתאווה הידועה.

ולדבריו בשיחות הר"ן (אות קיד) שכוחם של האחרונים להתגבר על התאווה הזו הוא רק כיון שהראשנים כבר שיברו את הקליפה, נראה לבאר שע"י תקפו של יוסף בנסיון עם אשת פוטיפר שנה שלימה, זכה בועז ע"י ענוותנותו¹ לעמוד בנסיון² עם רות באותו לילה, וע"י שבועז שיבר אותה יותר, גם פלטי בן ליש עמד בנסיון כמה שנים עם מיכל אשת דוד.

ונראה שעיקר המסר שרצה לומר כאן רבנו שבמלחמת היצר עיקר המלחמה צריך להשקיע נגד התגרות היצה"ר להפיל בגאווה ואזי ממילא ינצל מהתגברות התאווה³.

ליקוטי הלכות

אין

שיחות

אין

קושיות

- והם אמרו שלקחה לשם יופי – צ"ע היתכן לחשוב כך על משה רבנו שלא זכה להתגבר על שקר החן והבל היופי? ועוד הרי כבר היו לו בנים ממנה וא"כ בודאי לקח אותה כדי להוליד בנים.
- והם אמרו שלקחה לשם יופי – הטשערינער-רב ציין לחזקוני וצ"ע שם מבואר להפך, שהיתה מכוערת ואעפ"כ משה לקח אותה. וסברו שעתה התחרט ופירש ממנה בגלל שהיא מכוערת.
- ותדבר אהרן ומרים במשה – צ"ע מדוע שינה רבנו מלשון התורה, להקדים את אהרן למרים ואעפ"כ נקט לשון נקבה ותדבר?
- והם לא רצו להאמין שאפשר להיות פרוש – היתכן ראה תורה ע"ב/17 שמי שיש לו מעט שכל צח התאווה הזו אצלו שטות ואינה נסיון אצלו כלל.

ח' ער כג שבט תשפ"ו ירושלים

¹ ראה תורה יא אות ג' שניאוף וגאווה תלוי זה בזה. ולפ"ז נראה לבאר שע"י שיוסף שיבר קליפת התאווה גם שיבר את קליפת הגאווה עימה. וע"י זכה בועז לענווה שעל ידה שיבר עוד יותר את קליפת התאווה הזו. וראה להלן עוד.

² ראה בן יהוידע סנהדרין שם שביאר דומה לזה, הפך מכל המפרשים שביארו שנסיונו של יוסף היה נסיון קטן אצל בועז.

³ אין הכוונה ח"ו להקל בתאווה כי בודאי היא עיקר הנסיון כמבואר בסוף התורה זו ובתורה לו. אבל הכוונה שתדע שבלי מלחמה בכל רגע בגאווה א"א להנצל מהתאווה.

⁴ תורה עב – כי יש כמה בחינות ביצר הרע. כי יש בני אדם נמוכים מגשמיים, שהיצר הרע שלהם הוא גם כן יצר הרע נמוך ומגשמי. והרב, היצר הרע שלהם הם הדימים בעצמם, הינו הדים שבחלל השמאלי, שהוא בתקפו. ועקר בלבוילים שלהם, מעכירת ומבלבול הדימים. ובאמת מי שיש לו דעת צח כל שהוא, היצר הרע הזה, הוא אצלו שטות גדול ושגועון, ואין צריך שום התגברות לנצח אותו. ואפלו מה שנחשב בעיני ההמון לנסיון גדול, כגון הנסיון של תאודוס נאוף, הוא אצלו שטות, ולא נחשב לו לשום נסיון כלל (א). כי מי שיש לו שום דעת, ויודע מעט מגדלת אדונו הבורא יתברך שמו, כמה שכתוב (תהלים קל"ה): "כי אני ידעתי כי גדול ה' ואדונינו מכל אלהים". ואי אפשר להסביר זה, לא בכח ולא בעל פה (ב). כי גדלת השם יתברך הוא רק לכל חד לפום מה דמשער בלבה, כמו שכתוב בזהר הקדוש (ו'רא ק"ג): "נודע בשערים בעלה", לכל חד לפום מה דמשער בלבה. ומי שזוכה לשער בלבו את גדלת השם יתברך, בודאי אצל זה אינו נחשב שום דבר לנסיון, ואין צריך שום התגברות על זה: רק שיש בחינת יצר הרע, שהוא מלאך הקדוש, ואף על פי כן הוא יצר הרע, וצריך להתגבר ולהמלט מאד ממנו. הינו בחינות גבורות, בחינות דינים. וזה הבר דעת, יש לו זה היצר הרע הנ"ל, הינו גבורות ודינים. וצריך להתגבר עליו, ולהמתיק הדינים, שיהיה רק פלו טוב. כי מי שנכלל במקום שצריך להכלל, הינו באין סוף, שם פלו טוב, ואין שם דין, חס ושלום. על כן צריך להיות פלו טוב, ולהמתיק כל הגבורות והדינים, שהם היצר הרע שלמעלה: ובה פגם דוד בבת שבע, כי בודאי חלילה לומר, שדוד חטא בגשמיות מחמת תאוה, חס ושלום, כי כבר אמר דוד בעצמו, "ולבי חלל בקרבי" (תהלים ק"ט), שהרג כבר

ה. והם לא רצו להאמין שאפשר להיות פרוש – היתכן? שנביאים עצומים זקנים למעלה מגיל שמונים, מרים ואהרן לא יכלו לתפוס שמשא פרוש מתאוות נשים? ואע"פ שכמובן אינו דומה היציה"ר של אז ליציה"ר של היום אחרי שסימו את עיניו, (יומא טז:) וכמה צדיקים כבר שברו את הקליפה כמבואר בשיחות הר"ן קיד. ועוד שמתגרה בגדולים יותר (סוכה נב.). אעפ"כ הרי יוסף היה פרוש בשנתים של רעב במצרים ומשמע שכל ישראל פרשו אז מנשותיהם כיון שאסור לשמש בשני רעבון כמבואר בפרש"י¹. ונראה שמשא רבנו הסתיר מעלתו ומדרגתו אפילו מאחיו, עד שחשבו ששוה להם בנבואה, וסברו כיון שאותם לא צייה ה' לפרוש מדוע שיצוה את משה.

ו. ענותנותיה דפלטי בן ליש – עי"ש בגמ' סוכה נב. שפלטי אינו שמו אלא כנוי על שם שפלטו ה' מעבירה וצ"ע א"כ מאי ענותנותיה, ענותנותיה דהש"י היא. ראה קדושין ל"ו: בכל יום מתגבר ומתחדש יצרו של אדם... ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אין יכול לו,

ז. תקפו של בועז צ"ע הרי מבואר בתורה ע"ב הנ"ל שמי שיש לו דעת קצת אין לו נסיון כלל בתאוות זו. כי היציה"ר שלו מלאך קדוש עי"ש. ואולי הכוונה ליצר לדחוק את השעה. כמו שנאמר שם על דוד ובת שבע. וראה לק"ה גולה ה',

ח. תקפו של יוסף ענותנותיה דבועז – פרש"י אבל יוסף אשת איש ואינה עמו במטה, וצ"ע כי בתנחומא² וסוטה לו: בגרסת עין יעקב מבואר שעלה עמה במטה. ראה סוטה לו: בפירוש בן יהוידע שם מה שכתב שבכוונה עשה כן כדי להרוג את יצרו עי"ש³. אבל בועז באונס בא עליו הנסיון.

ט. תקפו של יוסף ענותנותיה דבועז – צ"ע מדוע לא הזכירו את תקפו של משה רבנו שארבעים שנה מלך בארץ כוש נתנו לו אשה כושית ולא נגע בה כמבואר בילקוט שמעוני⁴.

את היצר הרע הגשמי בתכלית, והכניע הדים שבחלל השמאלי. ואף שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (שבת נ"ו): 'כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה וכו', אף על פי כן, אפילו זה הפגם הקטן והחטא קל שנעשה כמובא, גם זה בודאי לא היה, חס ושלום, מחמת תאוה, מחמת עבירת הדמים, חס ושלום, שמשם בא תאוה זו של נאוף. רק הפגם שלו היה למעלה בגבורות, שלא המתיק היצר הרע שלמעלה, הינו הגבורות והדינים. וגם זה היה בדקות גדול, כי ראיה היתה בת שבע לדוד וכו'. ... וכן שלמה המלך, עליו השלום, שנשא בת פרעה ונשים נכריות רבות, בודאי לא יעלה על הדעת, שהיה מהיצר הרע הגשמי, כי היה חכם אמת, כמו שכתוב (מלכים א ה'): 'ויחכם מכל האדם' וכו'. וכבר מנח פלל בירינו, שמי שהוא חכם אמת קצת, אינו נחשב אצלו זאת התאוה לשום נסיון. אפילו אם תתבע אותו אשה יפה במקום סתר, שיהיה בידו למלאת התאוה, הוא אצלו רק שטות ושגוון, ואינו נחשב לו לנסיון פלל. ומה שנאמר בתורה שבח יוסף הצדיק שעמד בנסיון, יש בזה סוד. ועקר הנסיון בבחינה הנ"ל, בבחינת המתקת הגבורות, לניצח היצר הרע של מעלה. אבל לא לניצח היצר הרע הגשמי, שזה אינו נסיון פלל. וכן מה שפגם שלמה, לא היה רק בבחינה זו פנ"ל:

ועיין שבחי מוהר"ן אות טו – וגדל עצם מעלת קדושתו בשבירת התאוה הכללית שהיא כוללת כל התאוות רעות שהוא תאות המשגל אי אפשר לבאר ולספר. ואמר: שהיו לו נסיונות אין מספר רק באמת אין זה נסיון כלל, כי אמר שאין זה תאוה כלל. ואמר שמי שהוא רק חכם אמת אפילו עכ"ם, מאחר שהוא רק חכם אמת, ראוי שלא יהיה אצלו התאוה הזו נחשבת לתאוה כלל. עכ"ל.

ועיין חיי מוהר"ן סימן רלג – ...ובודאי יש סוד במה שנמצא בתורה שתאוה זו היא נסיון, כי באמת אינו נסיון פלל. ומי שידע מעט מגדלת הבורא יתברך כמו שכתוב (תהלים קל"ה):

¹ רש"י על בראשית פרק מא פסוק ג) בטרם תבוא שנת הרעב – (תענית יא) מכאן שאסור לאדם לשמש מטתו בשני רעבון;

² קידושין דף ל': ת"ר: קשה יצר הרע, שאפילו יוצרו קראו רע, שנאמר: כי יצר לב האדם רע מנעוריו. אמר רב יצחק: יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום, שנאמר: רק רע כל היום. ואמר ר"ש בן לוי: יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו, שנאמר: צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אין יכול לו, שנאמר: אלהים לא יעזבונו בידו.

³ מדרש תנחומא וישב פרק ט' ויהי כהיום הזה ויבא הביתה וגו' רבותינו חולקין בדבר יש אומרים לעשות צרכו נכנס ובקש עצמו ולא מצא דכתיב ואין איש ויש אומרים לעשות מלאכתו מלאכה שעליו מן הבית ורבי יהודה אומר אותו היום יום זבוחו של נילוס היה ויצאו כלם ונשתיירה היא והוא עמה בבית ותתפשהו בבגדו ועלה עמה למטה ובקש עצמו ולא מצא שראה דמות דיוקנו של אביו והפיל עצמו בקרקע ונעץ עשר אצבעותיו בקרקע למה מידי אביר יעקב.

⁴ ולפי המבואר בזהר משמע שכחוט השערה לפני העבירה הפריד חלק הטוב מחלק הרע שבו והשאיר אותה לבד עם יצרו. וזהו (בראשית לט יב) ותתפשהו בבגדו לאמר שכבה עמי ויעזוב בגדו בידה וינס ויצא החוצה: עיין ע"ח שער מט פ"ו בהגהת הצמח שם שיוסף שמה שעשת אסתר לאחשורוש עשה יוסף לאשת פוטיפר. וכן מבואר בזהר רע"מ כי תצא רעו. אף על גב דהו בביאת תדא אף על פי שהיו אחשורוש ואסתר בבית אחד חס ושלום שנתיחד עמה, אלא כגוונא דיוסף אלא כעין יוסף שהיה בחינת יסוד דקדושה, דאתמר ביה שנאמר בו ותנח בגדו אצלה דהיינו שיוסף הפריד והפשיט ממנו חלק הרע שבו הנקרא בגד והשאיר אצלה, ולא לבושו ולא כתוב "לבושו" שהוא חלקו בקדושה, אלא בגדו שהוא לישנא דבוגדים בגדו שפירושו לשון בגידה השייך בהקליפות. נ"ל כוונת הזוהר שהיה עמה במטה וברגע האחרון עשה עליה נשמה דהיינו שרק פנמיות נפשו יצאה"ט נס, אבל יצאה"ר שד השאיר עימה ע"י שהשיע אותו בשם המפורש. וזהו ויעזוב בגדו בידה, מבאר הזוהר שעוב את הבוגד דהוא יצאה"ר שד. ונראה שגם בתחילה "ותתפשהו בבגדו", גם זה הכונה ליציה"ר שד, אלא שלא הבחינה עדיין, ורק אח"כ כשנס ויצא החוצה, הבחינה כי היתה מכשפה, וידעה שיש אפשרות כזו. דלא כמו אחשורוש שלא הבחין כשאסתר עשת לו זאת. ואולי אפ"ל "ותתפשהו בבגדו" הכוונה שרצתה להגביר היציה"ר שלו, שיתגבר על יצאה"ט, ועי"ז יסכים לעבירה, והוא עשה עצמו מסכים, וברגע אחרון השאיר אותה עם בגדו – יצרו לבד, ומיד היא הבחינה וצעקה. וצ"ע אם כל כוונתה רק לתאוה מה אכפת לה שיצאה"ט נס הרי גופו היפה של יוסף שנתאוותה לו נמצא עדיין עימה, לכן נראה שכל כוונתה היה להפיל אותו ממדרגתו שלא ישבר הקליפה, ועי"ז כל עם ישראל לעתיד לא יעמוד בנסיון במצרים.

י. בסוכה נב. אמר אביי עה"פ "הגדיל לעשות" שיצה"ר מתגרה בגדולים דייקא, וא"כ מה חידש לו הסבא כשאמר לו שהגדול מחבירו יצרו גדול, הרי הם דברי אביי?

יא. לפירוש רבנו שהגדול מחברו הכוונה שיש לו גדלות יותר, היתכן שבוה ניחם הסבא את אביי, אל תצטער זה רק בגלל שאתה בעל גאוה?

יב. מי שיש לו גדלות יצרו לתאוה גדול יותר – גדול הדור אביי שכל הש"ס מלא מחדושו והגמ' בתענית/יא' אומרת למה נמשלה תורה למים כי הולכת למקום נמוך ואינה מתקיימת אלא במי שדעתו שפלה. הרי שבודאי היה ענו ומדוע סבר שלא היה עומד בנסיון כזה? והסבא לכאורה הודה לדבריו בשתיקה, רק גילה לו שהגדול מחברו יצרו גדול.

הקדמה

ע"י ענוה ניצול מהתאוה הידועה.

יסוד העניין כבר נמצא בדברי הבעש"ט הובא בנעם מגדים בשמו (בעש"ט עה"ת בשלח טו הערה יג שם) שאמר שכפי הענוה כך הקדושה. ורבנו מבאר בזה את הסיבה שמיד אחרי שמרים ואהרון סרבו להאמין שמשה רבנו ראוי או יכול להיות פרוש לגמרי מיחוד תתאה, כתיב והאיש משה עניו מאד מכל האדם. כי זה תלוי בזה כנ"ל.

עוד מבאר רבנו עם היסוד הזה גמרא בסוכה דף נב. במעשה שאביי דרש עה"פ (יואל ב' כ') "כי הגדיל" לעשות שהיצה"ר מתגרה יותר בתלמידי חכמים, והגמ' מוכיחה זאת ממעשה שאביי ראה בחור ובחורה שיצאו ביחד מחוץ לעיר ועקב אחריהם וראה שבפרשת דרכים נפרדו, והיה מצטער היתכן שהם עמדו בנסיון שאני לא הייתי עומד בו. וניחם אותו הסבא שכל הגדול מחברו יצרו גדול.

וקשה הרי כבר ידע זאת, שהרי בעצמו אמר שהיצה"ר מתגרה יותר בת"ח. ומבאר רבנו עפ"י הנ"ל שהסבא חידש לו שהגדול מחבירו הכוונה שיש לו גדלות יותר מחבירו, והגדלות גורמת לו שמתגבר בו היצה"ר של התאוה.

וצ"ע מדוע לא תירץ כמו האחרונים כגון השב שמעתתא שמי שאין לו יראת שמים פתו בסלו וכהבן יהודיע שכיון שרגילים בעבירה לא תקיף יצרם, וכהגר"ח שמואלביץ שלרשע נדמה היצה"ר כחוט ולצדיק כהר. (נ"ל שבכלליות שלשתן כווננו לדבר אחד) (בתורה עב תרץ רבנו שע"י תשובה אדם עולה מדרגה ומיד מתחדש לו יצה"ר גדול יותר, (וכן מבואר בתורה כה) ולפ"ז היא באמת נחמה לאביי אדרבה כיון שאתה עושה תשובה בכל עת על כן יש לך יצה"ר גדול יותר. אבל לפי המבואר בתורה זו צ"ע)

והרי לפירושו של רבנו שהתאוה לפי הענוה, נשאר קשה. היתכן שהיתה לאותו האיש יותר שפלות מלאביי? הרי אביי שכל הגמרא מלאה מחדושו בוודאי זכה לשפלות גדולה, שהרי על כן נמשלה התורה למים כי אינה מתקיימת אלא במי שמשפיל עצמו כמבואר בגמ' תענית ז. ועוד הרי התורה תבלין נגד היצה"ר (קדושין ל:). ובסוטה כא. א"ר רב יוסף אפילו בעידנא דלא עסיק בה מצילה מהיצה"ר, ומה שהקשה רבה מדואג ואחיתופל תירצו האחרונים, שטינא היתה בלבם ולא למדו לישמה, אבל אביי הצדיק מדוע שלא ינצל מיצה"ר של התאוה.

ואולי אפשר לחלק שהיצה"ר מתגרה בתלמידי חכמים הכוונה שמפילם לגאוה/ג', ומה שאמר הסבא לאביי שהגדול מחבירו יצרו גדול, הכוונה שכיון שנפלו לגאוה על כן מתגבר בהם התאוה. על כן איש פשוט שלא מתגרה בו היצה"ר כל כך להפילו לגאוה, גם לא מפיל אותו לתאוה.

וצ"ע כיצד יתיישב עם השיחה של רבנו שאפילו המוביל את הזבל יש לו גאוה גדולה.

⁷ כמבואר בילקוט שמעוני שמות רמז קסח – וילכוד משה את העיר בחכמתו וישיבוהו על כסא המלוכה וישמו כתר מלכות בראשו וגם את הכושית הגבירה נתנו לו לאשה ויירא משה את אלהי אבותיו ולא בא אליה כי זכר את השבועה אשר השביע אברהם את אליעזר עבדו לאמר לא תקח אשה לבני מבנות כנען..... בשנת ארבעים למלכו והוא יושב על כסא המלוכה והגבירה יושבת לימינו אצלו ותאמר הגבירה אל השרים ואל העם הנה זה ארבעים שנה אשר מלך זה על כוש ואלי לא קרב ואת אלהי בני כוש לא עבד.

⁸ תענית דף ז. (ואמר) [אמר] רבי חנינא בר אידי למה נמשלו דברי תורה למים דכתיב הוי כל צמא לכו למים לומר לך מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה.

⁹ סוטה דף כא. א"ר יוסף מצוה בעידנא דעסיק בה מגנא (מיסורים) ומצלא (מיצה"ר) בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא אצולי לא מצלא, תורה בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה מגנא ומצלא. מתקף לה רבה אלא מעתה דואג ואחיתופל מי לא עסקי בתורה אמאי לא הגינה עליהו אלא אמר רבא תורה בעידנא דעסיק בה מגנא ומצלא בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא אצולי לא מצלא מצוה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא אצולי לא מצלא.

ובמתיבתא כתב בשם העיון יעקב שרב יוסף סבר דשאני דואג ואחיתופל כי טינא היתה בליבם. עוד מביא בשם המראית עין שראה בכת"י קדמון שתורתם לא הצילה אותם כיון שלא למדו לישמה.

¹⁰ שמכניס בלבו הרהורי גאוה, ושולח בני אדם שישבחו אותו. וכיו"ב. ואם לא נלחם בכל כוחו כל הזמן להסתכל על חסרונותיו, בבחי' (יומא כב) אין ממנין פרנס על הצבור א"כ יש לו קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו. שאם תזוח דעתו עליו וכו'.

וא"א לומר שאב"י הצטער כי אמר אם הייתי במקומו בלא תורה, לא הייתי עומד בנסיון, שהרי בעצמו אמר שהיצה"ר מתגרה בגדולים דיקא.

וצ"ל שצדיק אע"פ שזוכה לענוה אבל הוא במלחמה תמידית כי בכל רגע מתגרה בו היצה"ר להפילו לגאוה כמבואר בבעש"ט/ט¹⁷ שאמר להתגבר על תאוות ניאוף לא קשה כלל, אבל עיקר המלחמה היא להנצל מגאוה. ואמר שאפילו צדיק שזוכה לשמוע תורה מהקב"ה בעצמו, הוא בסכנה בכל רגע ליפול לנוקבא דתהומא רבה ע"י קצת גאוה.

אבל איש פשוט אע"פ שגם לו יש גאוה דאי לאו הכי לא היה לו גם תאוה, אבל כיון שאין לו מלחמה ביצר הרע, לא מתגרה בו בכל רגע, וממילא גם התאוה לא מתגברת בכל רגע.

וזה שניחם הסבא את האב"י, כיון שאתה גדול מתגרה בך היצר להפיל אותך בגאוה כדי להפיל אותך לתאוה, וכיון שאתה נלחם בו כל הזמן הוא חוזר ומתגרה בך, אבל מי שלא נלחם בו היצר מניח לו לפרקים שהרי פתו של היצר בסלו.

דהיינו שהסבא ניחם אותו אתה אדם גדול ומתגרה בך היצה"ר להפילך בגאוה, וכל הרהור גאוה שבא ואתה מסלק מביא עמו הרהור תאוה, וגם אותו אתה מסלק מיד, לכן נדמה לך שאם היתה איש פשוט לא היתה עומד בנסיון שהרי לא היה לך את הכח לסלק אותו. אבל האיש הפשוט לא מתגרה היצר הרע בכל רגע להפילו בגאוה כדבר"ך עה"פ כי הגדיל לעשות". ממילא גם הרהורי תאוה שלו לא מתגברים בכל רגע.

ונראה שעיקר המסר שרצה לומר כאן רבנו, שבמלחמת היצר עיקר המלחמה צריך להשקיע נגד התגרות היצה"ר להפיל בגאוה, ואזי ממילא ינצל מהתגברות התאוה.

תקפו של יוסף ענוותנותיה דבועז

הפשט הפשוט בגמ' סנהדרין צ"ע מה שאמרו תקפו של יוסף ענוותנותו של בועז וכו'. רוצה לומר שהנסיון של יוסף הצדיק עם אשת פוטיפר אע"פ שהיה נסיון עצום אבל לעומת הנסיון של בועז הוא נסיון קטן.

הרי זה מרפסין אגרי איך אפשר לדמות כלל נסיון של בחרן בן 17 בתוקף רתיחת הדמים, והוא לבד בארץ מצרים הגדולה, ערוות הארץ שהאוויר בה טמא ומטמא לתאוה זו. עבד לגויה שטופת זימה ומשועבד לה, והוא פקוח נפש כי אין מי שיתבע אותה אם תהרוג אותו. (ומצינו עבד עברי שמותר בשפחה, אע"פ שאינו דומה כי היא אשת איש אבל מצטרף כמורה התר). והיא שנה שלימה בכל יום בטענה אחרת/ט¹⁸ משכנעת אותו זמן

¹⁷ **שיח שרפי קודש** – חלק ה סימן תעט – ראו פעם את הבעל שם טוב בחדרו איך שרועד מאד מאד, וכששאלו אותו אחר כך על זה, ענה ואמר פמה יגיעות צריך האדם עד שיזכה לגלוי אליהו פעם אחת במשך ימי חייו, וכמה יגיעות צריך עד שיהיה אליהו הנביא בא אליו מדי יום. וכמה יגיעות צריך שיהיה אליהו הנביא עומד בחוץ ואינו נכנס אלא ברשות (כי אחיה השילוני רבו של אליהו הנביא היה רבו של הבעל שם טוב). "ועם הרהור קל אחד של גאווה יכולים להפסיד את הכל".

ראה בעש"ט עה"ת פרשת קרח הערת מקור מים חיים שם אות ד' – ... כי כמה ענינים מסר לנו האר"י שלא יתגרו הקליפות ברוחניות, שהם גם כן מקנאין על האדם ורוצים להפילו, עד שאמר מרן הריב"ש טוב דא שווער איך אייך שיש איש אחד בעולם ושומע תורה לא מפי מלאך ולא מפי שרף אלא מפי הקדוש ברוך הוא בעצמו ומתיירא בכל עת ורגע שלא יפילו אותו לנוקבא דתהומא רבה ר"ל, ועיין לקמן פ' נצבים אות י"ב ואות י"ד. כי אתה תסבור אחי שהמלחמה גדולה שיש לאדם בעולם הזה, הוא, שלא יהיה נואף או גנב וכיוצא, זהו הנקל לתינוק קטן לכבוש, אלא עיקר המלחמה להמתיק החשכות והמסכים, ולקבל יסורין באהבה, ולזכך מדותיו מדות טובות הכנעה ולהנצל מגאוה שהוא עבודה זרה ממש, וכיוצא מן המדות טובות, ולדרוש ולחקור להאיר על נפשו דבקות אהבה ואור אלוהי, ואדם עומד בסכנה כשנכשל חלילה במעט גאוה ופנייה נופל לנוקבא דתהומא רבה ר"ל, ואתה אחי ראה כמה טובות עושין לך המצירים והשונאים המצערין אותך ומחלישין דעתך, כי אז תלך לבטח דרכך, ודורותיה יהי לך לשלוח להם, וכן מרן הקדוש הריב"ש טוב נהג שבכל כחו עשה טובות לשונאיו להעלותם...

ראה בעש"ט עה"ת כי תבוא אות יא שבשעת פטירתו לחש הרבה פעמים "אל תבואני רגל גאוה".

וראה שבחי הבעל שם טוב – שמעתי מר' אהרן דק"ק מעזיבוז שסיפר לפני הרב דקהילתינו. פ"א נסע הבעש"ט לק"ק בראד ולן במקום אחד סמוך לבראד ובלילה חרד הבעש"ט וארכובותיו דא לדא נקשן עד שהעיר ר' צבי סופר ממשנתו מחמת קול הקשה. אמר לו הסופר מה זה החרדה וסיפר לו שבא אליו רבי ושאל אותי מי יותר טוב אתה או אברהם אבינו ע"ה. שאלתי אותו מה זה מהות השאלה אמר לי אתה תבוא לק"ק בראד ויעשו לך כבוד גדול אם ח"ו לא תתחזק תאבד כל מה שהיה עד הנה ונתחרדתי עד מאוד. וכשבא לק"ק בראד באו אליו הנגידים להקביל פניו במלבושי כבוד והוא התחיל לשחק עם הסוסים ולהחליק אותם ולהכות אותם בידי כדרך המשחקים עם הסוסים ועתה דע לך עד היכן מגעת יראת חוטא של הבעש"ט:

¹⁸ **כמ"ש בראשית פרק לט ו'** – "ויהי כדברה אל יוסף יום יום" – עיין **מכתב מאליהו** על פסוק זה, ונ"ל שהמקור לדבריו הוא **יומא דף לה:** אמרו עליו על יוסף הצדיק בכל יום ויום היתה אשת פוטיפר משדלתו בדברים בגדים שלבשה לו שחרית לא לבשה לו ערבית בגדים שלבשה לו ערבית לא לבשה לו שחרית, אמרה לו השמע לי אמר לה לאו אמרה לו הריני חובשתך בבית האסורין אמר לה ה' מתיר אסורים הריני כופפת קומתך ה' זוקף כפופים הריני מסמא את עיניך ה' פוקח עורים נתנה לו אלף ככרי כסף לשמוע אליה לשכב אצלה להיות עמה ולא רצה לשמוע אליה לשכב אצלה בעולם הזה להיות עמה לעולם הבא. ועיין **שם מהרש"א** משדלתו בדברים וכו' – הוא פ"י הכתוב ויהי כדברה אליו יום יום וגו' **דהיינו שהייתה משדלתו בדברים המשונים מיום מערבית לשחרית וכו'** **משמע** שמבאר הוכי' שהכוונה מה ששינתה הבגדים לא בגדים ממש אלא שינתה הדברים ואולי הכוונה למשלים שהם כמו בגד ולבוש לדבר עצמו. והסברא נותנת כי איזה דברים יכולה לומר ליוסף הצדיק, מסתמא דברים שפונים לשכל ולא לתאוה.

רב איזה תיקון נפלא יהיה ואפילו הולדת משיח שיצא משניהם (כמבואר מהסמיכות למעשה שיהודה ותמר). ובפרט שאחרי מעשה אנו יודעים שרק ע"י עמידתו בנסיון שזכו עם ישראל לעמוד בנסיון העצום במצרים/י, שכולם שמרו על היחוס שלהם/י בארץ שהיא בעצמה ערוות הארץ והם עבדים נתונים לשליטת המצרים השטופים בזימה.

איך אפשר לדמות זאת לנסיון של בועז הזקן בן שמונים (ילקוט המכירי תהלים קיט כד) והוא אח של אלימלך בעלה המנוח של נעמי חותנת רות, ואיך יעשה כזו עוולה לקרובתו. והוא אבצן השופט את ישראל איש חשוב ראש בני ישראל, הבר דעת שבדור. ורבנו אומר בתורה עב מי שיש לו דעת צח כלשהוא היצר הרע הזה אצלו שטות גדול ושגוען ואין צריך שום התגברות לנצח אותו. ומה שפרש"י שבוועז עמה במטה להבדיל מיוסף ואשת פוטיפר נסתר ממדרש תנחומא וסוטה לו: בגרסת העין יעקב שגם יוסף כבר עלה עמה למטה, ואדרבה ראה בן יהוידע על סוטה לו: שיוסף בכוונה הביא עצמו לכחוט השערה מהעבירה, כדי לשבר את היצר בתכלית כי ידע שיש בכוחו לברוח ברגע האחרון. ואילו בועז בא אליו הנסיון באונס ובקושי עמד בו לפי המסופר בגמ' סנהדרין שם. וברות רבה ז' א' ובספרי בעלותך אות ל'. וצ"ע איזה יצה"ר יש לצדיק במקום איסור הרי תיקנו מאמר ליבמה דהיינו שאסור ליבם לפני שמקדש אות התחילה מדרבנן. והיא אסורה כנדה ככל כלה לפני שבע ברכות (כמבואר בריש מסכת כלה) ויש לדחות כי אפשר שעדיין לא תינקו תקנה זו בזמן בועז. וצ"ע מדוע בועז לא ברח משם/י ואולי כיון שהיה לילה והיא סכנה להשאיר אותה לבד. אעפ"כ נאמנים דברי חז"ל. ואולי גם לפי

ועיין בראשית רבה פרשה פה פסקה ב (מובא בבעל הטורים בראשית יד כב) (ב) "ויהי בעת ההיא" ולא היה צריך קרייה למימר אלא ויוסף הורד מצרימה ומפני מה הסמך פרשה זו לזו רבי אלעזר ור' יוחנן רבי אלעזר אמר כדי לסמוך ירידה לירידה רבי יוחנן אמר כדי לסמוך הכר להכר ר"ש בר נחמן אמר כדי לסמוך מעשה תמר למעשה אשתו של פוטיפר מה זו לשם שמים אף זו לשם שמים דא"ר יהושע בן לוי רואה היתה באסטרולוגין שלה שהיא עתידה להעמיד ממנו בן ולא היתה יודעת אם ממנה אם מבתה הה"ד (שם מז) מודיעים לחדשים מאשר יבואו עליך ר' איבו אמר מאשר ולא כל אשר.

ועיין ילקוט שמעוני בראשית פרק לח – רמז קמד "ויהי בעת ההיא" מה כתיב למעלה מהענין והמדינים מכרו אותו לא היה צריך קרא למימר אלא ויוסף הורד מצרימה ר' יוחנן אמר כדי לסמוך ירידה לירידה ר' אלעזר אמר כדי לסמוך מעשה תמר למעשה אשת פוטיפר מה זו לשם שמים אף זו לשם שמים דאמר ר' יהושע בן לוי רואה היתה באסטרולוגין שלה שהוא עתיד להעמיד ממנה בן ולא היתה יודעת אם ממנה אם מבתה היא הוא דכתיב מודיעים לחדשים מאשר יבואו עליך מאשר ולא כל אשר. וראה היכל הברכה שם פסוק יג שמדייק מדכתיב "ויהי כראותה כי עזב בגדו אצלה". תיבת "כראותה" מלא ואו שעיקר ראיותה לואו, שכיוונה לשמים.

ועיין צדקת הצדיק לרבי צדוק הכהן מלובלין אות ומחו ואז"ל (יומא לה): גבי יוסף להיות עמה לעוה"ב ועוה"ב הוא רק קבול שכר ולא עונש דזה אין נקרא עוה"ב. ווא"כ בהכרח שאין הכוונה שיהיה הוא בחלקה אלא היא בחלקו בג"ע) רק שבאמת יוסף נשא בתה ומהם יצא שבט בישראל ומשיח בן יוסף. ויוסף ראה ג"כ זה שממנה יצא שלשלת גדולה כזו, רק לא רצה להיות עמה אפי' לעוה"ב, דגם שיהודא זינה ויצא ממנו מלכים ונביאים והי' זנותו רצון הש"י כמשו"ל (סוטה י): יצתה ב"ק ממני כו' ולמצוה יחשב. אבל תמר היתה צדקה, וזו רשעת לא רצה להיות עמה בעוה"ב:

משמע שלמד שזה היה הסבר שהייתה לו לזנות עמה, ומסתבר שאלו גם הדברים שאמרה לו ושלדה אותו ערבית ושחרית כל פעם בלבוש שונה.

ואם תשאל אבל אחרי הכל הרי אסור! עיין אגרא דכלה – דף שכא. וירמוז עוד לא תעשון בן וכו' (דברים יב ד). על פי מה שאמרו רז"ל (נזיר כ"ג ע"ב) גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה. והנה עבירה הגם שהיא באזהרת לא"ו מהש"י, עם כל זה כשיארע הדבר לשם שמים גדלה מאד מעלתו, כמו שידעת מענין יעל אשת חבר הקני, (צא ולמד מבנות לוט שהיתה כוונתן לשם שמים ויצא מהן חוטר מגזע ישי). וזה שרמזה התורה, ל"א, ר"ל מה שאתה מוזהר בל"א, היינו לאוין, תעשון בן ל"י" אלקיכם, תעשון כזאת בעת יקרה לכם כוונת פעולה לשם שמים, כגון אסתר ויעל וכיוצא, אזי יהיה לרצון הפעולה ההיא בהכוונה הטובה לשם שמים, והבן:

ומסתמא זה אחד הלבושים שלבשה. ומה שכתוב שלבשה היא ובר' צדוק כתוב שהוא זה שסבר כך יש הרבה גרסאות במדרש ובראשית חכמה ועיין בעין יעקב הגרסא בסגרים שלא היא לבשה אלא הלבשה לו.

^{טו} ראה לק"ה ערובי תחומין הלכה ו' אות יז) ועל שם זה נקראים בני יוסף מנשה ואפרים, על שהולכים יוסף במצרים, שהוא ערנות הארץ והוא בגדל צדקתו זכה גם שם לעמד בנסיון ולבלי לפל בדעתו בכל מה שיעבר עליו, שזוהו גם בן בכלל הנסיון, כי בשמנסין את האדם לוקחין ממנו את שלמות הדעת, שזוהו עקר הנסיון, כפאשר שמעתי ממנו וזכרוננו לברכה. ויוסף עבר עליו כל זה והיה בנסיון גדול ועמד בנסיון ועל ידי זה זכה שיהיה לו בן לברר ולמצא הטוב בכל מקום שהוא, שעל ידי זה היה בן לישראל להיות במצרים בגלות, כי למחזה שלחו אלקים, כי לולא בן יוסף הצדיק שהקדים לפניהם שם לא היה בן לישראל לעמוד בגלות. וכן עכשו לולא בן הצדיקים האמתיים שמלמדים עלינו זכות ומחזקים אותנו על פי הדרכים הקדושים הנ"ל, לא היה בן לטוב מרירות הגלות בכלליות, ובפרט הגלות של כל אדם ואדם. ועל בן נקרא שם בניו מנשה ואפרים על שם זה שאפלו במקומות הרחוקים מאד יכולים למצא את ה' יתברך על ידי כל הנ"ל. וזהו בחינת מנשה שנקרא על שם, "כי נשני ה' את כל עמלי וכו'". שאפלו הנשיון והשכחה הכל מה, הינו שגם בבחינת חלל הפנוי ששם אין יכולים למצא אלקותו יתברך, גם זה מה' יתברך, כי יודע שהנשיון והשכחה גם בן מה' יתברך ועל ידי זה יוכל להשתדל ולחפש את ה' יתברך גם משם כנ"ל. וזהו בחינת איה הנ"ל. ואפרים נקרא על שם פי הפרני אלקים בארץ עניי, שגם בארץ עניי אני יכול למצא טוב, שהוא בחינת פרות ויזרעו שדות ויטעו כרמים כנ"ל. וזהו בחינת הדרך של אומרה הנ"ל.

^{טז} פרש"י במדבר פרק כו עה"פ החנוכי. ראה תורה לו אות ו'. ושיר השירים רבה פרשה ד' פסקא כ' (פרק ד' פסוק יב)

^{יז} אע"פ שעדיין לא גזרו על יחוד עם פנויה (שזה דוד גזר אחר מעשה דאמנון ותמר) אבל צדיקים קיימו מעצמם גם מה שעדיין לא נגזר כמובא שאברהם אבינו קיים כל התורה כולה וגם מצוות דרבנן. ובפרט שראה עד כמה מתגבר עליו יצרו. ואולי גם הוא בכוונה נשאר להרוג את יצרו. עוד כיון שידע שהיא יבמה והוא אחד הקרובים שיכול ליבמה, התגבר יצרו לקיים את המצוה כמבואר בתורה עב שיצה"ר של צדיקים מלאך קדוש המתלבש במצוות ומתגרה בהם לדחוק את השעה כמובא בעניין דוד ובת שבע.

המבואר בסוכה נב. עה"פ הגדיל לעשות שהוא מתגרה בגדולים דייקא, והם דברי הסבא שם הגדול מחבירו יצרו גדול ואינו דומה יוסף העבד בבית האסורים, לבעוז גדול הדור. אבל ראה ביאור בן יהוידע/ט' שאמנם א"א לומר שהנסיך של יוסף קטן מהנסיך של בועז, אלא שהיה קל בעיניו כמו הנסיך של בועז. וראה לקמן לפי רבנו שאפילו אם הנסיך של בועז גדול יותר אבל הכח לעמוד בו היה בזכות יוסף הצדיק.

ענותותיה דפלטין בן ליש

מבאר בסנהדרין י"ט: שאף על פי ששאל הבטיח שהמכה את גלית יתן לו המלך את בתו לאשה, כשבקש דוד את מירב בת שאול, טען שאול שלא קדש אותה בכסף אלא בעושר ששאל הבטיח לו/כ"א, והמקדש במלוה אינה מקדשת/כ"ב, לכן נתן אותה לעדריאל המלתי. ודוד סבר שהיא כן מקודשת/כ"ג. ואחר כך נתן שאול את מיכל בתו השניה לדוד עבור עוד מאה ערלות פלשתים/כ"ד, וכשנמלט דוד מפניו, חזר בו/כ"ה, שאול והפקיע את הקדושין בטענה שהקדושין היו במלוה ופרטה, (דהיינו העושר שהבטיח לו על שהרג את גלית/כ"ו, ומאה ערלות פלשתים הנ"ל ששוין פרוטה) והמקדש במלוה ופרטה דעתו על המלוה שהוא חשוב יותר, ואי אפשר לקדש במלוה כנ"ל, ודוד סבר שהמקדש במלוה ופרטה דעתו אפרוטה, אלא ששאל סבר שמאה ערלות לא שוות פרוטה, ודוד סבר שכיון שהמקדש במלוה ופרטה דעתו אפרוטה, ועל כן נתן את מיכל לפלטין בן ליש. ואומרת הגמ' שם בהמשך שפלטין בן ליש היה גדול מיוסף ובעוז, ועליו נאמר יראת ה' היא תתהלל. כי אע"פ ששאל וכל הסנהדרין פסקו שמיכל

^ט בן יהוידע על סנהדרין דף י"ט: – שם אמר ר' יוחנן תוקפו של יוסף ענותותו של בועז. פירש רש"י דבר גדול של יוסף כדבר קל וקטן שבבועז, אין הכונה שבא להקטין תגבורת יוסף הצדיק ע"ה ולהשיב את בועז יותר ממנו, אלא כונתו להשיב את יוסף הצדיק ע"ה, יען כי יוסף היתה אותה רשעה משתדלת כנגדו ימים ולילות בפתויים ופיוסים ושוחדות והוא לא פנה אליה, אם כן מלחמת היצר באותה מעשה היתה גדולה עד מאד שלא נעשה מלחמה גדולה כמוה מבריאת האדם בעולם עד סוף העולם, ואם כן הענין הוא מצד עצמו היה קשה עד מאד לכבוש היצר ועם כל זה יוסף הצדיק ע"ה כבש יצרו באותו ענין, והיתה כבישת היצר בעיניו דבר קל וקטן כאשר היה ענין בועז קל וקטן, שלא באה זונה אצלו ולא תבעתו, כי אם אמרה לו רות ברמו ופרשת כנפיך על אמתך שיקיים מצות יבום אשר זאת היא מצוה של חיוב מצידה ומצידו, וזה השבח של יוסף הצדיק ע"ה שהיה הקושי של כבוש היצר שלו חשוב בעיניו דבר קל וקטן כמו כבוש היצר שהיה בענין בועז שכבש יצרו לבלתי ידחוק השעה וימהר לייבמה באותה לילה שבאה אצלו, אלא איחר הדבר עד למחר לעשות הדבר כדן וכהלכה:

^כ סנהדרין דף י"ט: – שאלו תלמידיו את ר' יוסי היאך נשא דוד שתי אחיות בחייה? אמר להן מיכל אחר מיתת מירב נשאה. ר' יהושע בן קרחה אומר קידושי טעות היו לו במירב, שנאמר (שמואל ב ג-י) תנה את אשתי את מיכל אשר ארסתי לי במאה ערלות פלשתים, מאי תלמודא? אמר רב פפא מיכל אשתי ולא מירב אשתי. מאי קידושי טעות? דכתיב (שמואל א יז-כה) והיה האיש אשר יכנו יעשרנו המלך עושר גדול וגו' אול קטליה אמר לו מלוה אית לך גבאי והמקדש במלוה אינה מקודשת אול יהבה לעדריאל דכתיב (שמואל א יח-יט) ויהי בעת תת את מירב בת שאול לדוד וגו' א"ל אי בעית דאתן לך מיכל זיל אייתי לי מאה ערלות פלשתים אול אייתי ליה א"ל מלוה ופרוטה אית לך גבאי שאול סבר מלוה ופרוטה דעתיא אמלוה ודוד סבר מלוה ופרוטה דעתיא אפרוטה ואיבעית אימא דכולי עלמא מלוה ופרוטה דעתיא אפרוטה שאול סבר לא חזו ולא מידי ודוד סבר חזו לכלבי ושונרי ור' יוסי האי תנה את אשתי את מיכל מאי דריש ביה ר' יוסי לטעמיה דתניא רבי יוסי היה דורש מקראות מעורבין כתיב (שמואל ב כא-ח) ויקח המלך את שני בני רצפה בת איה אשר ילדה לשאול את אדמוני ואת מפיושת ואת חמשת בני מיכל אשר ילדה לעדריאל המחולתי וגו' וכי לעדריאל נתנה והלא לפלטין בן ליש נתנה דכתיב (שמואל א כה-מד) ושאלו נתן את מיכל בתו אשת דוד לפלטין בן ליש וגו' אלא מקיש קידושי מירב לעדריאל לקידושי מיכל לפלטין מה קידושי מיכל לפלטין בעבירה אף קידושי מירב לעדריאל בעבירה ור' יהושע בן קרחה נמי הכתיב את חמשת בני מיכל בת שאול אמר לך רבי יהושע וכי מיכל ילדה והלא מירב ילדה ומיכל גידלה לפיכך נקראו על שמה ללמדך שכל המגדל יתום בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו:

^{כא} עיני קצות החשן ונתיבות המשפט חו"מ סימן טא סק"ג שדנו כיצד חלו הקדושין של מירב ע"י העושר ששאל הבטיח לדוד. י"א שלפני שהרג דוד את גלית אמר לשאלו שמקדש את בתו בעושר שיקבל ממנו אם יהרוג את גלית. וי"א שאחרי שדוד הרג את גלית נעשה שאול חייב לו עושר, וכשבא לקדש את מירב אמא דוד שהוא מקדשה במחילת החוב הזה. (עפ"י מתיבתא סנהדרין י"ט ועי"ש ובילקוט ביאורים שם עוד מה שדנו בסוגיא זו.)

^{כב} קדושין דף ו: ופרש"י שם – המקדש במלוה – דאמר התקדשי לי במלוה שהלויתך: אינה מקודשת – דקיחה משדה עפרון גמרינן דיהיב מידי בשעת קידושין ומלוה להוצאה ניתנה וכבר הן שלה ומעות אחרים היא חייבת לו:

^{כג} או שחזר וקדש אותה מעצמו. או שכיון לקדשה בהנאת מחילת המלוה, ולא במלוה עצמו. ומסתמא זה תלוי אם מירב היתה קטנה ברשות אביה או כבר גדולה ברשות עצמה. (עפ"י מתיבתא שם)

^{כד} שמואל א-א פרק יח (יז) ויאמר שאול אל דוד הנה בתי הגדולה מרב אתה נתן לך לאשה אף היה לי לכן חיל והלחם מלחמות דוד ושאלו אמר אל תהי נדי בו ותהי בו יד פלשתים:.... (י"ט) ויהי בעת תת את מירב בת שאול לדוד והיא נתנה לעדריאל המלתי לאשה: (ב) ותאהב מיכל בת שאול את דוד ויגדו לשאלו וישר הדבר בעיניו: (כא) ויאמר שאול אתנה לו ותהי לו למקוש ותהי בו יד פלשתים ויאמר שאול אל דוד בשתים תתחנן בי היום:.... (כה) ויאמר שאול כה תאמרו לדוד אין חפץ למלך במאה ערלות פלשתים להנכם באיבי המלך ושאלו חשב להפיל את דוד ביד פלשתים: (כו) ויגדו עבדיו לדוד את הדברים האלה וישר הדבר בעיניו דוד להתחנן במלך ולא מלאו ה'מים: (כז) ויקם דוד ויילך הוא ואנשיו ויך בפלשתים מאתים איש ויבא דוד את ערלתיהם וימלאום למלך להתחנן במלך ויתן לו שאול את מיכל בתו לאשה:

^{כה} ראה מתיבתא סנהדרין שם בשם אברהם יגל שמעיקרא סבר שלא חלו הקדושין ונתנה לדוד כפילגש.

^{כו} שמואל א-א פרק יז – (כה) ויאמר איש ישראל הראיתם האיש העלה הזה כי לחרף את ישראל עלה והיה האיש אשר יכנו יעשרנו המלך עשר גדול ואת בתו יתן לו ואת בית אביו יעשה חפשי בישראל:

פנויה משני טעמים, גם כנ"ל כי דוד קידש אותה במלוה ופרוטה ולא חלו הקדושין או כיון שדעתה על המלוה, או כי הערלות לא שוות פרוטה. ועוד כמבואר במדרש רבה/י"ב שדואג ראש הסנהדרין/י"ב פסק לשאול שדוד מורד במלכות וחשוב כמת ואשתו אלמנה ומותרת, הוא ביראת שמים שלו כוון יותר מהם להלכה/י"ב, ועל זה אומרת שם הגמ' תקפו של יוסף ענוותנותיה דבועז ותקפו דבועז ענוותנותיה דפלטין בן ליש. דהיינו שההתגברות הגדולה על היצר שעמד בה יוסף, היא נסיון קטן לבועז, כי עמד בנסיון גדול יותר. וההתגברות של בועז על יצרו, היה נסיון קטן אצל פלטי, שעמד בנסיון קשה משניהם. כי שנתים וחצי או שבע שנים/ל היה עם מיכל בבית אחד עם התר של הסנהדרין המלך, ואעפ"כ חלק עליהם ואסר אותה על עצמו. ועיין בן יהוידע/ל"א, כדרכו לעיל מבאר גם כאן להפך שהנסיון של בועז היה קשה יותר כי היה יבם והיא יבמה טהורה אבל פלטי ומיכל ידעו שהיא אשת איש, אע"פ מבאר/ל"ב היה בפלטי צד קשה יותר מצד הזמן ועל כן אמרו עליו ואת עלית על כולנה.

ענוותנותיה דבועז ופלטי מדוע נקטה הגמ' לשון ענוה

לשון הגמרא ענוותנותו קשה דהיה לו לומר פשוט שתוקף הנסיון של יוסף היה דבר קל וקטן לבועז, ומדוע נקט לשון ענוותנותו, כל המפרשים פרשו שענוותנותו מתפרש כאן בקטנות, ולזה כוונה הגמ'. אבל רבנו מדייק לשון ענוותנותיה דייקא ומבאר עפ"י היסוד שהענוה היא הגורמת לנסיון שיהיה קל. דהיינו שענוותנותו של פלטי בן ליש הכוונה שהענוה שלו היא שהצילה אותו מהתגברות התאוה. וכן ענוותנותיה דבועז היא שנתנה לו כח לעמוד בנסיון של רות בגורן. משה רבנו ענו מכל אדם על כן היה פרוש לגמרי, ממתן תורה.

פירוש רבנו כיצד מתיישב בלשון הגמרא

^{י"ב} **בראשית רבה** פרשה לב פסקא א' – (תהלים ה) תאבד דוברי כזב איש דמים ומרמה יתעב ה' מדבר בדואג ואחיתופל דוברי כזב הן ודיבורן ר' פנחס אמר הן ומדברותיהן איש דמים ומרמה זה התיר גילוי עריות ושפיכת דמים וזה התיר גילוי עריות ושפיכות דמים. ...וזה (דואג) התיר גילוי עריות ושפיכת דמים נחמן בריה דר' שמואל בר נחמני אמר (דואג) לשאול וכי יש אישות לדוד הלא מורד במלכות הוא וחשוב כמת ועכשיו התיר קונעתו ועשה אותו זיטיטוס וכאלו הוא מת ודמו מותר ואשתו מותרת עמד שאול ונתן מיכל אשת דוד על פיו לפלטי בן ליש.

^{י"ג} **עיין שמואל א** – פרק כא פסוק ה' דואג האדמי אביר הרועים אשר לשאול. ופרש"י שם אב בית דין. עכ"ל.

מדרש תהלים – מזמור נב – אהבת רע מטוב. אמר לו דוד לדואג, אהבת רעתו של שאול יותר מטובתך. שאילו לא קבל ממך לשון הרע לא היה נענש. יש אדם שמשקר ונושא פנים לאדם שיאכילהו וישקהו. אבל אתה שמה עני היית, הרי אתה חכם גבור ועשיר וראש לסנהדרין, למה עשית כן.

^{י"ד} **קול שמחה** (לרבי שמחה בונם מפשיסחא) – פרשת וישב אות טו. בביאור הגמרא (סנהדרין כ ע"א) עה"כ (משלי ל"א ל) שקר החן זה יוסף. והבל היופי זה בועז. אשה יראת ה' זה פלטי בן ליש. ...יראת ה' היא תהלה זה פלטי, לפי שלא נראה שום איסור אשת איש בה, כי שאול וכל סנהדרין פסקו הדין שהיא מותרת לפי שדוד חייב מיתה למלכות, (עיין ב"ר רפ"ב), וקידשה לו על פי סנהדרין, ואף על פי כן פירש ממנה ביראת חטאו, וכיוון ההלכה, לכן היא תהלה, כי זה סימן שאינו נוגע כלל, לזאת מסיק שמעתא אליבא דהלכתא. ודו"ק:

^ל **ראה תוספות** סנהדרין דף כ. ד"ה שתי שנים ומחצה.

^{ל"א} **בן יהוידע** על סנהדרין דף כ: תוקפו של בעז ענוותנותו של פלטי בן ליש. הכוונה כי אצל בועז היה היצר הרע מוצא לו מקום פתוח לדבר על לבו למחר לשכב עמה בתורת יבום כאשר בקשה ממנו רות, כי היא כבר טבלה ובאה אצלו בטענה זו לייבם אותה, ואע"פ שהיה טוב מוקדם בדבר זה על בועז, עם כל זה אם היה מקדים בועז ליבם מה בכך, הא אפילו ביבום האחים אם קדם הקטן ויבם מה שעשה עשוי, ולכן מצד טענות אלו היה קשה הדבר לבועז למשוך עצמו מאותה מעשה באותה הלילה, ועם כל זה כבש יצרו והניח הדבר עד מחר כדי לעשותו מתוקן היטב, אבל גבי פלטי לא היה מקום פתוח ליצר הרע לדבר עמו לשכב עם מיכל, מאחר שהוא יודע דמיכל אסורה לו שהיא אשת איש לדוד המלך ע"ה, וגם היא יודעת כן, ובודאי אם היה פלטי מבקש לשכב עמה חס ושלום היתה מסרבת כי היתה צדקת ויודעת שהיא אשת איש, ולא באה אל פלטי אלא מפחדה מאביה, והיתה בטוחה שלא יגע אותו צדיק באצבע קטנה שלה, על כן ענין כבישת היצר אצל פלטי היה דבר קל וקטן לגביה דידיה, דאיך יתכן שיהיה נפתח מצד היצר לשכב עם אשת איש, ומה גם שגם היא היתה מסרבת, וכי הישובח הצדיק על אשר לא שכב עם אשת איש, ולזה אמר תוקפו של בועז שהיה קשה עליו לכבוש יצרו בשביל שהיה מראה לו טענות של היתר, הנה בעז הצדיק היה נחשב בעיניו ענין שלו קל וקטן כמו ענוותנותו של פלטי דהיינו כאלו בענין שלו אינו נמצא בו פתח של היתר, וכאשר היה גבי פלטי שכבישת היצר היתה קלה בענין שלו שלא היה היצר הרע יכול להראית לו בה צדדי היתר כיון דאשת איש היתה, והיא גם היא מעצמה לא היתה מקבלת לשכב עמה:

^{ל"ב} **בן יהוידע** שם – שם ואת עלית על כלנה זה פלטי בן ליש. נ"ל בס"ד הכוונה שנמצא בענין פלטי בן ליש ענין אחד, שלא נמצא בענין יוסף ובעז, והיינו כי כבישת היצר בבעז היתה זמן קצר שהוא שיעור חצי לילה, ושל יוסף הצדיק ע"ה היתה זמן קצר לגבי זמן כבישת היצר של פלטי בן ליש, יען כי ענין יוסף הצדיק ע"ה עם אשת פוטיפר היה לאיזה חודשים שלא הגיעו לשנה תמימה, אבל זמן כבישת היצר של פלטי היה זמן ארוך שנמשך כמה שנים מעת שברח דוד המלך ע"ה עד לאחר שנפטר שאול המלך ע"ה זמן הרבה, ולכן אע"ג דכבישת היצר בענין יוסף הצדיק ע"ה היתה תקיפה וחזקה מאד בקושי שלה אלף ידות על קושי כבישת היצר דפלטי, עם כל זה הזמן של כבישת היצר דפלטי היה ארוך עשר ידות על זמן של יוסף הצדיק ע"ה, ואלפים ידות על זמן של בועז, ומצד אורך הזמן אמר ואת עלית על כולנה זה פלטי בן ליש, אע"ג דכבישת היצר עצמה של פלטי היתה קטנה מאד לגבי של יוסף הצדיק ע"ה:

ועדיין צ"ע לשון הגמ' תקפו של יוסף ענותנותיה דבועז. דקשה לומר שרבנו רק תפס את לשון הגמ' ענותנותיה דבועז, ומצא בה רמז לדבריו שהענווה של בועז עמדה לו. בלי קשר לתקפו של יוסף. וכן ענותנותיה דפלטי לא קשור לתקפו של בועז.

עוד צ"ע כיון שרבנו אומר ראה בסוף לוח השמטות של מוהרנ"ת לדפו"ר של הלקוטי מוהר"ן והועתק בשיחות הר"ן סימן קיד שרק ע"י שיוסף הצדיק שבר את הקליפה של התאוה הזו היה לצדיקים שאחריו כח לעמוד בנסיון וכל צדיק שעמד בנסיון התאוה הזו שיבר אותה עוד יותר עד שבימינו כבר גם איש פשוט יכול לעמוד בנסיון גדול. וקשה לפ"י מה כל כך מהללים את פלטי בן ליש בגמרא מאחר שכבר קדמו לו צדיקים גבורים יוסף משה ובוועז ששברו את הקליפה בעודה חזקה מאד ורק בזכותם הוא עמד בנסיון?

לכן אולי לשון הגמרא יתפרש לפי רבנו שתוקפו של יוסף שיבר את הקליפה ועי"ז זכה בועז לענווה, שבכוחה עמד בנסיון יותר גדול משל יוסף, וכן תקפו של בועז שבר עוד יותר את הקליפה עד שגם פלטי כבר יכול היה לעמוד בנסיון גדול יותר.

דהיינו כיון שניאוף וגאווה זה תלוי בזה כמבואר בתורה יא, נמצא ששיבור קליפת ניאוף הוא גם שיבור קליפת הגאווה/ג, נמצא שגם הענווה של האחרונים היא מכח שיבור קליפת הניאוף של הראשונים.

קשר ניאוף לגאווה

נראה לבאר ביסוד התאוה הידועה, שהיא מורכבת מאש ומים. דהיינו במשפיע היא אש תאוות ההשתלטות שהוא מיסוד הפריה ורביה שנמצא בכל הבעלי חיים, ויסוד המים היא תאוות התענוגים שעל שם זה נקראת התאוה הזו אכילה כמ"ש "אכלה ומחתה פיה" וכתוב "כי אם הלחם אשר הוא אוכל". והתאוה שמיסוד זה לא נמצא בבעלי חיים, שעל כן לא משמשים להנאתם לבד מהנחש כמבואר בבכורות ה. אבל בנוקבא האש הוא מצד מהות החסרון שבה שהוא מתכונת המלכות דלית לה מגרמא. ועל כן נראה שהענווה מצילה מתאוות ניאוף רק דבר המשפיע, וכן משמע בתורה יא שם מדבר מבוועז, כי גם העזות היא ממדת ההשתלטות, שיוצא ממחיצתו למחיצת זולתו לצור צורה בחומר.

נמצא שהישות וגאווה נמצא בכל יחוד. אלא שכשהגאווה והישות גובר, אזי היחוד נהפך לניאוף, כי לא מכוון להולדת גילוי כבוד שמים, אלא לתועלת עצמו. אבל ע"י הענווה נחלש מאד האש של הגאווה וגם כח התאוה שמיסוד המים נחלש, ואדרבה נהפך להתמסרות להמליך את הקב"ה.

עד כאן ההקדמה

*

תורה קל [לה]

(סוכה נב)/לה] כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו.

ג. בתורה שלנו מבואר שע"י ענווה ניצול מניאוף אבל לא מבואר להפך שע"י תיקון הברית ניצול מגאווה, אבל בתורה יא אות ג' שם הלשון שניאוף וגאווה תלויין זה בזה משמע שזה בזה וזה בזה. וגם ע"י שיבור תאוות ניאוף זוכה לענווה.

^{יד} לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

לה סוכה דף נב. - דרש ר' עזריא ואיתימא ר' יהושע בן לוי שבעה שמות יש לו ליצה"ר הקב"ה קראו רע שנאמר (בראשית ח-כא) כי יצר לב האדם רע מנעוריו משה קראו ערל שנאמר (דברים י-טז) ומלתם את ערלת לבבכם דוד קראו טמא שנאמר (תהילים נא-יב) לב טהור ברא לי אלהים מכלל דאיכא טמא שלמה קראו שונא שנאמר (משלי כה-כא) אם רעב שנאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים כי גחלים אתה חותה על ראשו וה' ישלם לך אל תקרי ישלם לך אלא ישלימנו לך ישעיה קראו מכשול שנאמר (ישעיה נז-יד) סולו סולו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי יחזקאל קראו אבן שנאמר (יחזקאל לו-כו) והסרתי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר יואל קראו צפוני שנאמר (יואל ב-ב) ואת הצפוני ארחיק מעליכם ת"ר "ואת הצפוני ארחיק מעליכם" זה יצה"ר שצפון ועומד בלבו של אדם "והדחתיו אל ארץ ציה ושממה" למקום שאין בני אדם מצויין להתגרות בהן, "את פניו אל הים הקדמוני" שנתן עיניו במקדש ראשון והחריבו והרג תלמידי חכמים שבו, "וסופו אל הים האחרון" שנתן עיניו במקדש שני והחריבו והרג תלמידי חכמים שבו, "ועלה באשו ותעל צחנתו" שמניח אומות העולם ומתגרה בשונאיהם של ישראל, "כי הגדיל לעשות" אמר אביי ובתלמידי חכמים יותר מכולם. כי הא דאביי שמעיה לההוא גברא דקאמר לההיא אתתא, נקדים וניזיל באורחא, אמר איזיל אפרשינהו מאיסורא, אול בתרייהו תלתא פרסי באגמא, כי הוו פרשי מהרדי שמעינהו דקא אמרי אורחין רחיקא וצוותין בסימא, אמר אביי אי מאן דסני לי הוה לא הוה מצי לאוקומיה נפשיה, אול תלא נפשיה בעיבורא דרשא ומצטער, אתא ההוא סבא תנא ליה כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו. אמר רבי יצחק יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום שנאמר (בראשית ו-ה) "רק ודף נב" רע על היום" אמר רבי שמעון בן לקיש יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו שנאמר (תהילים לז-לב) "צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו" ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו שנאמר (תהילים לז-לג) "ה' לא יעזבנו בידו ולא ירשיענו בהשפטו". תנא דבי רבי ישמעאל אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש אם אבן הוא נימוח אם ברזל הוא מתפוצץ אם אבן הוא נימוח דכתיב (ישעיה נה-א) "הוי כל צמא לכו למים" וכתוב (איוב יד-יט) "אבנים שחקו מים" אם ברזל הוא מתפוצץ דכתיב (ירמיה כג-כט) "הלא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע".

זה סוד שגילה הסבא/ל¹⁰ לאביי כשהיה מצטער כשראה בחור ובחורה פשוטים, שיצאו מחוץ לעיר, ולא נכשלו בעבירה, כי סבר שהוא במקומו לא היה עומד בנסיון הזה. וניחם אותו הסבא שכל הגדול מחבירו יצרו גדול/ל¹¹. ורבנו מבאר שהגדול מחברו דהיינו שיש לו גדלות יותר וגאוה על כן יצרו גדול יותר.

ע"י ענוה ניצול מניאוף וזוכה לשמירת הברית כי גאוה ותאוות ניאוף תלויים זה בזה כמבואר בשם הבעש"ט/ט/ל¹² ובתורה יא/ט¹³ [מ¹⁴]. כשרז"ל (סוטה ד:)/מא¹⁵ כל המתגאה לסוף נכשל/מב¹⁶ בא"א-באשת איש שנאמר [מג¹⁷]/מד¹⁸ ואשת איש נפש יקרה תצוד. כן למד רבי יוחנן שם, ורבא דחה שאין ראייה מהפסוק. אעפ"כ/מ¹⁹ רבנו מביא מכאן ראייה לדבריו, שלומד שנפש יקרה היא הבעל גאוה, ואומר שלמה שעל כן הוא ניצוד ע"י אשת זנונים נוק' דס"מ, דהיינו קליפת התאוה הידועה, ועי"ז אפילו נסיון של אשת איש אין בכוחו לעמוד בו.

ראה שם דף על דף פלפול כיצד הותר לאביי ללכת להצילם הרי עבר על יחוד כי בשדה לא הותר אלא שני כשרים כגון ר"ח (קדושין פא) ואין אומרים לאדם חטא כדי להציל חברך מחטא (שבת ד).

ל²⁰ בסוכה נב. פרש"י שהסבא היה זקן אחד. ועיין **תוס'** חולין דף ו. אשכחיה ההוא סבא - י"מ דכל מקום שהוא מזכיר ההוא סבא הוא אליהו ואי אפשר לומר כן בפרק במה מדליקין (שבת דף לד.) בעובדא דרבי שמעון בן יוחאי.

ל²¹ ראה ביאור רבי חיים שמואלביץ בשיחות מוסר תשלג מאמר כ"ו (369)

וראה בן יהוידע סוכה נב. - שכיון שהם רגילים בעבירה אין היצה"ר תקיף אצלם, אבל מי שהוא קדוש ופרוש יצרו תקיף. אעפ"ש שאמרו משביעו רעב, אבל רואים בחוש שהחופשים הרגילים בתערובת, יש להם פחות הרהורים כיון שרגילים זה בזה, וכיון שהם שלו כשירצה לא מתגרה בהם כל כך.

וזה לשונו שם - שם תנא ליה ההוא סבא כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו. יש להקשות איך נתיישרה דעתו בדברים אלו דאם הוא יצרו גדול מייצרם של אותם האיש והאשה הנה גם הוא גדול כוחו מכוונם לשבר ולכפות יצרו ואמאי הוא שיער בדעתו דלא מצי והם מצו ולא אכפת להו כלל. ונראה לי בס"ד דרמזו לו כי השערות זאת לא היתה מכוונת כי מחמת שהוא אינו מלומד בכך נראה לו אותו דבר חידוש ולכך שיער בעצמו אך הם היו מורגלים בכך ולא אכפת להו:

מתניבתא ליקוט ביאורים בשם הקדמת יד המלך ביאר שיצרו של אדם גדול כדי להשוות את הבחירה, שכיון שקיבל כוחות גדולים קיבל היצה"ר רשות להתגרות בו כפי מדרגתו. והגר"ח שמואלביץ דחה שא"כ מדוע אמר אביי שהוא במקומו לא היה עומד בנסיון הרי לכולם הנסיון שווה. ועוד הרי אביי אמר שהוא מתגרה בגדולים יותר. וביאר שהיצה"ר הוא דמיון בלבד, ואותו נסיון נדמה לאדם גדול כהר ולאדם קל כחוט כמבואר שם בסוכה נב. שלעת"ל הקב"ה מביא ליצה"ר ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים לצדיקים נדמה להר גבוה ולרשעים נדמה לחוט השערה.

מתניבתא בשם הקדמת השב שמעתתא שביאר שאדם גדול ירא שמים על כן לא שייך לו לעבור אבל אדם קל כיון שלא חושש לעבור ה"ל כפתו בטלו על כן קל לו יותר לעמוד בנסיון.

ל²² בעש"ט עה"ת בשלח טו- הערת המקור באר מים שם אות יג - בשם הנועם מגדים בפ' מסעי כתב עוד וז"ל, נקדים דברי מהר"י בעש"ט הקדוש ז"ל דכל מה שהאדם יותר בקדושה תתרבה בו יותר מדת הענוה לזה גדול מה שנאמר במשה וכו' דהיה במדרגה יותר גדולה וכו' ע"כ דבריו הקדושים.

ל²³ תורה יא אות ג' - כי זה תלוי בזה, גאות ונאוף, כמו שאמרנו חכמינו, וזכרונם לברכה (סוטה ד:) על פסוק (משלי ו): **וְאִשְׁתׁ אִישׁ נֶפֶשׁ יִקְרָה תְּצוּד׃**

תורה ה' תנינא אות ו' - וזו ועל ידי הגאון של אלו המנהיגי הדור על ידי זה הם מגבירים תאוות נאוף בעולם, בבחינת (משלי ו): וְאִשְׁתׁ אִישׁ נֶפֶשׁ יִקְרָה תְּצוּד׃, שעל ידי גאון מתגבר תאוות נאוף (ג). שהיא בחינת חותם דסטרא אחרא, בחינת (ויקרא ט"ו): "הַחֲתִים בְּשָׂרוֹ מִזְבוֹ, כִּי עַל יְדֵי חֶרֶב הַגָּאוֹן דִּקְדָּשָׁה מִתְגַּבְּרִים עַל תְּאוֹת נְאוּף, בְּבַחֲנִית (תהלים מ"ה): "חַגֹּר חֶרֶבְךָ עַל יָרֶךְ". אָבֵל עַל יְדֵי חֶרֶב הַגָּאוֹן שֶׁל אֵלוֹ הַמְּנַהֲגִים הַנֶּ"ל שֶׁמְקַבְּלִים מִהַגְּרִים כְּנִ"ל, מִתְגַּבֵּר, חָס וְשָׁלוֹם, תְּאוֹה זֶה כְּנִ"ל.

² לעיל תורה יא אות ג' נאוף וגאות תלוי זב"ו. ועיין בעש"ט עה"ת בשלח אות טו ובבאר מים חיים שם אות יג. כפי הקדושה כך מדת הענוה.

מא¹⁵ סוטה דף ד: - ומאי (משלי ו-כו) ואשת איש נפש יקרה תצוד אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן כל אדם שיש בו גסות הרוח לבסוף נכשל באשת איש שנא' ואשת איש נפש יקרה תצוד. אמר רבא האי נפש יקרה, נפש גבוהה מיבעי ליה. ועוד היא תצוד מיבעי ליה. אלא אמר רבא כל הבא על אשת איש, אפילו למד תורה דכתיב בה (משלי ג-טו) יקרה היא מפנינים מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים, היא תצודנו לדינה של גיהנם.

רש"י - לסוף נכשל באשת איש - והכי קאמר בעד אשה זונה עד ככר לחם ואשת איש זונה נפש היקרה הגבוהה היא תצודנה רודף אחריה וצד אותה ומגיעה:

עיון יעקב (על עין יעקב) - כל אדם שיש בו גסות הרוח לסוף נכשל באשת איש. ומה"ט מצינו גבי דוד שהתגאה את עצמו פעם א' כדאיתא בפ' חלק וביקש שיאמרו ג"כ אלהי דוד ונכשל באשת איש יעו"ש. ואפשר ע"ד דאיתא בפסחים דף ס"ו כל המתיהר חכמתו מסתלקת ממנו, ואין אדם עובר עבירה אלא א"כ נכנס בו רוח שטות. וכדאיתא במ"י משלי ו' נואף אשה חסר לב הקדוש ברוך הוא מסיר חכמה מלבו ואין חכמה אלא תורה ע"ש. ועי"ל ע"ד דאיתא לקמן בפ"ט ובב"ב פ' המוכר פירות האי מאן דיהיר אינישי ביתו לא מתקבל ופירש"י אאשתו לא מתקבל, ואשתו זו מצילתו מן החטא, כדאיתא בפרק הבע"י, לכן זה באינו מתקבל על אשתו נכשל באשת איש וק"ל:

מב עיון בביאור שוטנשטיין הערה 24 שדן בלשון נכשל שהוא לשון שוגג והרי כאן מדובר במידע עי"ש.

²² משלי ו' כו

מד משלי פרק ו (כו) כי בעד אשה זונה עד ככר לחם ואשת איש נפש יקרה תצוד:

מה¹⁶ ראה רש"י על סוטה דף ד: לי קשה דמאי פריך רבא הלא מצינו כה"ג כמש"כ בקדושין (ל ב) בתד"ה אם ברזל ע"ש. וי"ל ש"ה דהפעל קודם לשם:

זו"פ – וזה פירוש **הסמיכות** הפסוקים, בסוף פרשת בהעלותך כתיב **(במדבר יב)** **והאיש משה עניו מאוד^מ וכו'** [מכל האדם אשר על פני האדמה, סמוך לפ' – לפסוק **ותדבר/מ^ח** **אהרן ומרים במשה** על אודות האשה הכושית אשר לקח. כי מרים שמעה מצפורה שאמרה אוי לנשותיהם/מ^ט] של אלדד ומידד שהתנבאו במחנה, והבינה שמשה פרש מאשתו, ואמרה הרק אך במשה דיבר ה', הלא גם בנו דיבר ואעפ"כ לא פרשנו/י. והרי כבר גרש את צפורה כשחזר ממדין למצרים, ולשם מה חזר ולקחה/י? רק לשם יופי. וזהו **כי הם דברו על אודות האשה הכושית אשר לקח**, דהיינו צפורה, שהיתה יפה מאד, על כן כינו אותה כושית, כסגולה נגד עין הרע (פרש"י), **כי כושית ע"ש יפיה נקראת** שכמו שהכל מודים בשחרותו של

^מ **במדבר פרק יב** (א) **וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמִשְׁחָה עַל אֲדֹת הָאִשָּׁה הַכּוּשִׁית אֲשֶׁר לָקַח כִּי אִשָּׁה כּוּשִׁית לָקַח: (ב) וַיֹּאמְרוּ הָרֶק אַךְ בְּמִשְׁחָה דָּבַר יְדֹד הֲלֹא גַם בְּנֵי דָבָר וַיִּשְׁמַע יְדֹד: (ג) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה (ענו) עֲנִינוּ מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: (ד) וַיֹּאמֶר יְדֹד פְּתָאם אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן וְאֶל מִרְיָם צְאוּ שְׁלֹשְׁתֶּכֶם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּצְאוּ שְׁלֹשְׁתֶּם: (ה) וַיֵּרָד יְדֹד בְּעֶמּוּד עָנָן וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּקְרָא אֶהָרֹן וּמִרְיָם וַיִּצְאוּ שְׁנֵיהֶם: (ו) וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּ נָא דְבָרִי אִם יְהִי נְבִיאֲכֶם יְדֹד בְּמִרְאָה אֵלָיו אֲתוּדַע בְּחִלוֹם אֲדַבֵּר בּוֹ: (ז) לֹא כֵן עֲבָדֵי מֹשֶׁה בְּכָל פִּיתֵי נְאֻמָּן הוּא: (ח) פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֵּר בּוֹ וּמִרְאָה וְלֹא בְחִידָת וַתִּמְנַת יְדֹד יָבִיט וּמְדוּעַ לֹא יֵרָאֶתם לְדַבֵּר בְּעֲבָדֵי בְּמִשְׁחָה:**

רש"י שם – **רש"י ותדבר**. אין דבור בכל מקום אלא לשון קשה, וכן הוא אומר דבר האיש אדוני הארץ אתנו קשות (בראשית מב, ל), ואין אמירה בכל מקום אלא לשון תחנונים, וכן הוא אומר ויאמר אל נא אחי תרעו (שם יט, ז), ויאמר שמעו נא דברי (במדבר יב, ו). ספרי צט, כל נא לשון בקשה: **ותדבר מרים ואהרן**. היא פתחה בדבור תחלה, לפיכך הקדימה הכתוב תחלה, ומנין היתה יודעת (ז) מרים שפירש משה מן האשה, רבי נתן אומר מרים היתה בצד צפורה בשעה שנאמר למשה אלדד ומידד מתנבאים במחנה, כיון ששמעה צפורה, אמרה אוי לנשותיהן של אלו אם הם נזקקים לנבואה, שיהיו פורשין מנשותיהן כדרך שפירש בעלי ממני, ומשם ידעה מרים והגידה לאהרן. ומה מרים שלא נתכוונה לגנותו כך נענשה, קל וחומר למספר בגנותו של חבירו (ספרי שם): **האשה הכושית**. מגיד שהכל מודים ביפיה (ספרי שם) (ח) כשם שהכל מודים בשחרותו של כושי: **כושית**. בגימטריא יפת מראה: **על אודות האשה**. על אודות (ט) גירושה: **כי אשה כושית לקח**. מה תלמוד לומר, (י) אלא יש לך אשה נאה ביפיה ואינה נאה במעשיה, במעשיה ולא ביפיה, אבל זאת נאה בכל: **האשה הכושית**. על שם נוייה נקראת כושית, (כ) כאדם הקורא את בנו נאה, כושי, כדי שלא תשלוט בו עין רעה: **כי אשה כושית לקח**. ועתה (ל) גרשה:

שפתי חכמים (ז) כלומר הא אין דרכן של נשים צנועות להתרעם על בעליהן בפני שכנותיהן על דבר התשמיש: (ח) דאם לא כן מה כושית דקאמר וכי כושית היתה והלא מדינית היתה אלא מה כושי משונה בעורו אף זו משונה בעורה וביפיה. (גור אריה) ומפני שהוא קצת רחוק שידבר הכתוב על דרך חידה לכך אמר כושית בגימטריא יפת מראה: (ט) פירוש על אודות הפרשתה שפירש בעלה ממנה ומקרא קצר הוא: (י) פירוש הרי כבר נאמר ועוד למה נאמר כי אשה וגו' משום דכל כי נתנית טעם הוא על הדבר ומתריך יש לך וכו': (כ) זהו לפי פשוטו והראשון הוא על פי המדרש רז"ל ולכן לא כתב על זה דבר אחר כי זה הפירוש לא הוזכר בשום מקום: (ל) ואם תאמר והא רש"י פירש זה כבר לעיל על אודות האשה על אודות גירושה ויש לומר דשני פירושים הם הפירוש הראשון הוא רבי נתן שהוא מפרש על אודות האשה על אודות גירושה אם כן מה תלמוד לומר כי אשה כושית לקח אלא יש לך כו'. אבל רש"י פירש דפשוטו של קרא כי אשה כושית לקח הוא כמו שפירש על אודות האשה וכו' כי אשה כושית לקח ועתה גרשה: (שפתי חכמים)

^מ מתורגל - מאד

^{מח} **ותדבר אהרן ומרים** – צ"ע מדוע הקדים אהרן למרים דלא כמו שכתוב? ומדוע אעפ"כ השאיר לשון נקבה ותדבר? ואולי ותדבר תרתי משמע א' שהיא פתחה תחילה שהרי היא זו ששמעה מצפורה אוי לנשותיהן של אלו אלדד ומידד וכו'. ועוד "ותדבר" לשון הנהגה. לרמוז שמשכה בדבריה את אהרן, ויתפרש "ותדבר" לשון מנהיג כמבואר בתורה ד' דבר אחד לדור. וכאילו כתוב ותנהיג את אהרן, מרים אחריה. ורבנו שינה מהכתוב והקדים את אהרן לרמוז שהיה צריך להוכיח אותה ונגרר אחריה.

אבל ראיתי (חומש מקרא מפרש שם אות סב) בשם עמק הנצי"ב טעם שכל זמן שהיה אהרן רואה אותה היתה פורחת בה (כמבואר בילקוט שמעוני תשמה) כיון שהוא גרם לה לדבר והיה ראוי להיות כמותה אלא שהקב"ה ריחם עליו. ובספרי זוטא ט' אמרו שהמעיל כהונה שלבש כיפר לו כמבואר בזבחים פה: שמעיל מכפר.

^{מט} צ"ע הרי ידעה שאהרן ומרים הם נביאים ולא פרשו ומדוע שאלדד ומידד יפרשו מנשותיהם? ואולי רצתה לרמוז למרים על צערה מאחיה.

^נ **אבות דרבי נתן פרק תשיעי** – ותדבר מרים ואהרן במשה ולמה הקדים הכתוב מרים לאהרן. מלמד שהלכה צפורה ושחה לה למרים הלכה מרים ושחה לו לאהרן עמדו שניהם ודברו בצדיק ההוא מתוך שעמדו שניהם ודברו בצדיק בא עליהם את הפורענות שנאמר (שם) ויחר אף ה' בם וילך מה ת"ל וילך מלמד שנסתלק מאהרן ודבק במרים מפני שלא היה אהרן עסקן בדברים אבל מרים שהיתה עוסקת בדברים (מיד) נענשה יותר. מרים אמרה אלי היה דבור ולא פרשתי מאצל בעלי. אהרן אמר אלי היה דבור ולא פירשתי מאצל אשתי ואף אבותינו הראשונים היה דבור עליהם ולא פרשו מאצל נשותיהן אבל הוא מפני שדעתו גסה עליו פירש הוא מאצל אשתו. ולא היו דנין אותו בפניו אלא שלא בפניו ולא היו דנין אותו בודאי אלא בספק שדעתו גסה עליו ספק שאין דעתו גסה עליו. והרי דברים ק"ו ומה מרים שלא דברה אלא באחיה [ולא דברה אלא בהחבא] ולא דברה אלא שלא בפניו של משה נענשה אדם הדיט המדבר דברים בפני חבירו ומביישו עאכ"ו שיהא עונשו מרובה.

^{נא} **מקשים** על זה הרי משה כהן ואיך החזיר גרושתו? ראה ויקרא ו' כט [מאיל המלאים למשה ה'יה לְמִנָּה מִכָּאן לְמַדוּ זְבָחִים קָא: שְׁמִשָּׁה הִיָּה כְהֵן וְכֵן דְרִשׁוּ בְּזָבָחִים קָב. מִהַפְסוּק מִשָּׁה וְאַהֲרֹן בְּכַהֲנֵינוּ וְכֵן בְּתוּס' ע"ז לְד. שְׁהִיָּה כְהֵן גְּדוּל אַרְבַּעִים שָׁנָה בְּמַדְבַּר וְקִשָּׁה א"כ כִּיֻּצַּד הַחֲזִיר אֶת צִפְרָה (עֵינֵי שְׁמוֹת יַח ב עה"פ אַחַר שִׁלּוּחֵיהָ וּבִילְקוּט שְׁמַעוֹנִי רַמְזוּ רַחַם שְׁפֹטֵרָה בַּגֹּט) הִרִי כְהֵן אֲסוּר לְהַחֲזִיר גְרוּשָׁתוּ (כְּמַבּוּאָר בּוִיקְרָא כֹּא ז' וְאַשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאַשָּׁה לֹא יִקְחוּ) וְהִירִץ בְּסֹפֶר מִרְפָּסִין אִיגְרִי (יִתְרוֹ) שֶׁרַק אַחַר הַקָּמַת הַמִּשְׁכָּן נִעְשָׂה מִשָּׁה רַבְּנוּ כְהֵן גְּדוּל, וְאֵת צִפְרָה הַחֲזִיר לְפָנָיו כֵּן. אוּ שְׁהִגֵּט שֶׁנִּתֵּן לָהּ הִיָּה עַל תְּנַאי שְׁלֵא יִקְחָנָה שׁוּב. עֵינֵי בֵּאֵרָה שֶׁל תּוֹרָה צִ תְּשַׁע

כושי, כך הכל מודים ביפיה של צפרה. וכמו שכּוּשִׁי משונה בעורו כך צפרה משונה ביפיה/כּוּשִׁי, ובמעשיה [ג'י/כ"ד], והם אמרו שלקחה לשם יופי (כ"ה) [כ"ד], ולא להוליד בנים, ואע"פ שכבר היו לו בנים ממנה, כבר גרשה כשחזר ממדין למצרים/כ"ד והם אמרו שכשחזר וקדשה כשיתרו בא אליו עימה, היה לשם יופי בלבד ולא לבנים.

וע"כ – ועל כן דברו על הפרישות, כי הם לא רצו להאמין שאפשר להיות פרוש. [כ"ד] לא אומר שלא האמינו אלא שלא רצו להאמין. משמע קשה היה להם להודות שהוא גדול מהם בהרבה מדרגות/כ"ד. ונראה שמשנה רבנו הסתיר מדרגתו/כ"ד גם מאחיו עד שחשבו, שאם אותם לא ציזה לפרוש, גם אותו לא ציזה.

וע"ז – ועל זה, מיד אחרי שכתוב "ויאמרו הרק אך במשה דבר ה' הלא גם בנו דבר וישמע ה'", **השיבה התור' וסמכה תיכף והאיש משה עניו מאוד** [כ"ד], ולא מוכן מדוע זה נכתב כאן, והמפרשים תרצו כמה תרצו/כ"ד, ורבנו מתרץ ע"פ הנ"ל **כי ע"י שהיה עניו מכל האדם, היה אפשר לו להיות פרוש לגמרי** [כ"ד] יותר מכל האדם, דהיינו יותר משאר נביאים, ולא היה לו יחודא

^{כ"ד} **תרגום ירושלמי** שם – (א) ואשתעו מרים ואהרן במשה על עיסק איתא כושייתא דנסיב והא לא איתא כושייתא הות צפרה אתת משה אלא היך מה דהדין כושיא משני בשריה מכל ברייתא כן הות צפרה אתת משה יאה ברייה ושפירא בחוזה ומשניא בעובדיא טבא מכל נשיא דדריא ההוא:

^{כ"ד} * ספרי טובא בפרש"י שם

^{כ"ד} **כושית** – ג' פרושים נאמרו בזה ו"א ראה תרגום יונתן וחזקוני ועוד שהכוונה לאשה שנתנו לו כשמלך בכוש ארבעים שנה כשברח מפרעה. ו"א ראה רבנו בחיי ואבן עזרא (ד"ה והנראה בעיני) שצפרה בעצמה היתה (כהה כמו) כושית כי מדין מבני ישמעאל גרים באהלים והם שחורים מהשמש. (אבל לא כושית ממש מארץ כוש כי כוש מבני חם ומדיין מבני קטורה חזקוני) ו"א ראה אונקלוס ותרגום ירושלמי ופרש"י שצפרה היתה יפה ורק מכונה כושית נגד עין הרע, וכיון שהיא משונה ביפיה ככושי בעורו.

ראה פרש"י לעיל ובעל הטורים (א) הכשית – בגימטריא יפת מראה:

ספרי פרשת בהעלותך פסקא מא – על אודות האשה הכושית. מגיד הכתוב שכל מי שהוא רואה אותה היה מודה בנויה. וכן הוא אומר בראשית יא אבי מלך' ואבי יסכה אלא מגילה יד שהכל סוכים ביפיה שגא' שם יב ויראו אות' שרי פרעה ויהללו אותה אל פרעה. ר' אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר צפרה צפו וראו מה נאה האשה: **הכושית**. וכי היתה אלא מדינית היתה שנאמר שמות ב ולכהן מדין שבע בנות ומה ת"ל כושית מר"ק טז מה כושי משונה בעורו כך צפרה משונה בנויה יותר מכל הנשים.

^{כ"ד} עיין חזקוני

^{כ"ד} **צ"ע מדוע** ציין הטשערינער רב לחזקוני, הרי הוא למד שצפרה היתה כושית מכוערת ועל כן פירש ממנה. וכדבריו ראה גם בעל הטורים הארוך. ורבנו בחיי.

חזקוני (במדבר יב א) – על אדות האשה הכשית – אמרו למה פירש עכשיו מאשתו אלא אם (לו) [לא] ע"י שהיא כושית והלא אשה כושית לקח משעת הנשואין, כלומר כעורה היתה משעת הנשואין ולא הניחה בשביל כיעור שבה, ולמה הניחה עכשיו בשביל כיעור שבה.

רבנו בחיי – והטעם כי אשה כושית לקח הוא הדיבור שדיברה מרים, והיו חושבים שלא נמנע משה מהיות עם צפרה אלא בשביל שאינה יפה.

^{כ"ד} **ראה פרש"י הנ"ל**. ובקיצור בעל הטורים (שמות יב ב) אשת משה אחר שלוחיה. פ' היא כאשתו אע"פ ששלחה שמלך אין נושאין גרושתו:

וראה פענח רזא שם – אחר שלוחיה – ב' שלוחין, א' שפטר בגט כמו ושלחה מביתו שע"כ אף כשחזר יתרו והביאה לו לא החזירה לתשמיש שלכך ותדבר מרים וגו', וא' ששלחה לבית אביה:

^{כ"ד} **צ"ע ביון** שסברו שלקח את צפרה רק ליופי, מדוע לא האמינו שהוא פרוש.

^{כ"ד} **ובפרט שהם** נביאים כבר מגיל שלש והוא רק מגיל שמונים – כמבואר באור החיים על הפסוק הרק אך במשה. רז"ל אמרו (כ"ר פ"א) אכין ורקין מיעוטיך, ועוד אפשר שנתכוונו לרמוז ב' מיעוטים שהיו בנבואת משה, א' שלא נתנבא עד שהיה בן פ' שנה דכתיב (שמות ז) ומשה בן שמונים שנה בדברם אל פרעה ובאותו זמן הוא שדבר אליו ה' ואהרן ומרים נתנבאו בני ג' וה' קודם שנולד משה, ומיעוט ב' שביים שנתנבא נצטרע דכתיב (שם ד') והנה ידו מצורעת וגו' מה שלא היה בן להם, וכנגד זה אמר הרק אך:

^{כ"ד} **ראה חיי מוהר"ן** סימן תב שבכוונה עשה שיחלקו עליו.

^{כ"ד} מתרלו - מאד

^{כ"ד} **אור החיים** – והאיש משה ענו. הודיע הכתוב זו כאן, לפי מה שכתבנו שדברו בפניו נתן הכתוב טעם שהוצרך ה' לעשות כל האמור בענין, מטעם כי האיש משה עניו מאוד ולצד ענוותו נמנע מהשייב להם התשובה המתחייבת לבא בענין כדי שידעו ההפרש שבין נבואת משה לשאר נביאים.

רבנו בחיי – ואונקלוס שתירגם אתתא שפירתא, כינוי הוא דרך כבוד, כמו שקורין לעור סגי נהור. ולכך הזכיר והאיש משה ענו מאד כי הכתוב יעיד על ענותותו שלא ידע בה אם היתה יפה אם לאו כענין הנזכר באברהם אבינו:

^{כ"ד} עיין תורה עב תנינא

^{כ"ד} **תורה עב תנינא** – אָבֵל זֶה הַמְנַהֵיג צָרִיךְ שֶׁיְהִי פְרוֹשׁ גְּדוֹל בְּקִדְשָׁה גְדוֹלָה, וְאֵז דּוֹקָא הוּא יְכוֹל לְהִיטֵי מְנַהֵיג יִשְׂרָאֵל. כִּי עַל יְדֵי פְרִישוּתוֹ וְקִדְשׁוֹ הַגְּדוֹלָה, הוּא יְכוֹל לְחַזוֹת וּלְהִסְתַּבֵּל בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וְלַחֲלֹק הַגְּדֻלָּה לְכָל אֶחָד עַל יְדֵי הַהִסְתַּבְּלוֹת לְבַד, בְּבְחִינַת: "וְאֵתָה תַחֲזוּה" פּנ"ל, כִּי הַסְתַּבְּלוֹת הַזֹּאת הִיא תְלוּיָה בְּקִדְשָׁה וּפְרִישוּת גְּדוֹל. וְעַל פֶּן מִשָּׁה רַבְּנוּ שֶׁהִיא קְדוֹשׁ וּפְרוֹשׁ גְּדוֹל מְאֹד עַל פִּי הַדְּבָר, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (דְּבָרִים ה'): "וְאֵתָה פֹה עֹמֵד עֲמוּדֵי" עַל פֶּן הִיא יְכוֹל לְחַזוֹת וּלְהִסְתַּבֵּל בְּיִשְׂרָאֵל, וְלַחֲלֹק לָהֶם הַגְּדֻלָּה עַל יְדֵי זֶה:

תתאה כלל [ס"ה/טו] כנ"ל שכפי הענווה כך בטלה התאוה, ומשה שהיה עניו מאד בטלה ממנו התאוה לגמרי, (אפילו יצה"ר שהוא מלאך קדוש)¹⁰. כי אע"פ שאין הנבואה חלה אלא על חכם גבור ועשיר ועניו/ס"ה, וממילא גם בטלה ממנו התאוה הידועה הגשמית של דמים עכורים, אבל עדיין אפשר שיהיה לו יצה"ר מלאך קדוש.

ועפ"י יסוד הנ"ל שהקדושה כפי הענווה, יבאר עתה לשון תמוה בגמרא סנהדרין.

וזה שארו"ל (סנהדרין יט ע"ב) [ט"ז/ע"א] **תקפו של יוסף** דהיינו הנסיון שלו עם אשת פוטיפר [ע"ב] היא **ענוותנותו של בועז** דהיינו שהוא נסיון קל, לעומת הנסיון של בועז עם רות שבאה אליו בלילה לגורן

וזהו: "ואתה תחזה" אתה דיקא, פי רק משה שהיה פרוש גדול מאד בקדושה גדולה, וזכה להסתכלות הזאת, פי הסתכלות הזאת, בחינת "ואתה תחזה", היא תלויה רק בקדושה ופרישות מתאנה זאת..... ועל פן צריך לקדש עצמו ביותר בפרישות גדול מזאת התאנה, ואז יש לו עינים זכים לחזות ולהסתכל ולתן הגדלה לכל אחד פראוי לו על ידי הסתכלותו לבד פנ"ל, ואז דיקא הוא יכול להיות מנהיג ישראל פנ"ל. ובשאיין לישראל מנהיג ומשגיח פנה, באמת כל העולם מערב ומבלבל, וכל הרופצה לטל את השם, נוטל, כמו שמתנהג עכשו, בעוונותינו הרבים. פי ישראל צריכין שיהיה עליהם משגיח, שישיגין ויראה בהם שייעמד כל אחד על מקומו הראוי לו באמת, והמשגיח הזה יהיה פרוש וקדוש גדול, בבחינת קדושת ופרישות משה, ואז יכול להנהיג את ישראל לתן לכל אחד גדלה פראוי לו על ידי הסתכלות לבד פנ"ל: ... ועל פן בשעת מתן תורה זכו כל ישראל לבחינת קדושה ופרישות, כמו שכתוב (שמות י"ט): "היו נבונים לשלשלת ימים, אל תגשו אל אשה". פי כלם נתקדשו בבחינת פרישות על ידי משה, שהיה קדוש ופרוש גדול, שהמשיך להם את התורה על ידי זה פנ"ל, ועל פן נמשך עליהם קדושה ופרישות גם בן:

¹⁰ עיין זוהר ח"ג דף רסא:

¹⁰ זוהר ואתחנן דף רסא: – כתוב, ויאמר הוי"ה אלי וגו' ואתה פה עמוד עמדי דהיינו במקום ז"ל, ואז נעשה משה בעלה למטרוניתא, מהכא מכאן ואילך אתפרש מכל וכל מאתניה נפרד משה מאשמו הגשמי לגמרי, ואתדבק ואסתלק באתר אחר דכתיב ונתעלה ממקום המלכות למקום אחר לעולם האזכר שהוא ז"ל, ולא בנקבא ולא נשאר בעולם הנקבה שהוא המלכות, ופאה חולקא דמשה נביאה מהימנא אשכי חלקו של משה הנביא הגאון, דזכה לדרגין עלאין שזכה למדרגות עליונות, מה דלא זכה בר נש אחרא לעלמין מה שלא זכה אחר לעולם. על דא כתיב על זה כתוב, "ומלא אני מר ממות את האשה וגו'" טוב לפני האלהים ימלט ממנה, וסודל מאי טוב מי הוא טוב, ומשיב דא משה זהו משה דכתיב שנאמר בו, ומהר האש ותלד בו, ותלד אותו "כי טוב הוא", ובגין דהיה טוב, סליק לדרגא אחרא עלאה ולפי שהיה טוב עלה מבחינת המלכות למדרגה אחרת עליונה ליסוד ז"ל, והיינו "טוב לפני האלהים" שהוא משה שעלה ליסוד הנקרא "טוב" שהוא לפני ולמעלה ממלכות הנקראת אלהים, "ימלט ממנה" היינו מאשה הגשמית, ועל דא כתיב ועל זה נאמר פי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא והיינו עומד עליו דייקא דהיינו עליו ולמעלה על אדמת קדש שהוא המלכות אתה עומד, מאי טעמא מהו הטעם שכתוב בו עמדיה, בגין פי טוב הוא לפי שהיה טוב, וטוב הוא דכתיב וטוב הוא האזכר, דהיינו היסוד ז"ל כמ"ס (שעה ג) אמרו לדיק כי טוב, (מהכח ומפסיס)

¹⁰ ראה תורה עב מי שיש לו מעט דעת צח אין לו נסיון בתאוה הזו כי בטל ממנו יצה"ר הגשמי ועל כן כל האומר דוד חטא ושלמה חטא וראובן אינו אלא טועה. אבל יצה"ר מלאך קדוש הי ה להם עי"ש. ועיין עוד תורה קץ שהבחירה של משה רבנו היתה לכוון לדעת ה' גם כשאמר לו ההפך, וכגון שאמר לו שישאל ישראל יפרשו מנשותיהם ב' ימים ומשה הוסיף יום אחד מדעתו. עי"ש משמע שהבחירה של משה היתה במדרגה יותר גבוהה ממלאך קדוש. כך נ"ל. ועיין תורה ב' שמשא רבנו דחק את השעה, ודחיקת השעה לכאורה זה עי" יצה"ר של מלאך קדוש כדמשמע בתורה עב, אבל בתורה כ' הנ"ל ששם העם הטעה אותו. לכן נ"ל שזו לא מדרגתו אלא בחי' נפילה.

¹⁰ נדירים דף לח. אמר רבי יוחנן אין הקדוש ברוך הוא משרה שכניתו אלא על גבור ועשיר וחכם ועניו וכולן ממשוה.

¹⁰ סנהדרין דף יט: – כתיב פלטי וכתיב פלטיאל אמר ר' יוחנן פלטי שמו ולמה נקרא שמו פלטיאל שפלטו אל מן העבירה מה עשה נעץ חרב בינו לבינה אמר כל העוסק בדבר זה ידקר בחרב זה והכתיב (שמואל ב ג-טז) וילך אתה אישה שנעשה לה כאישה והכתיב (שמואל ב ג-טז) הלך ובכה על המצוה דאזיל מיניה עד בחורים שנעשו שניהם כבחורים שלא טעמו טעם ביאה אמר רבי יוחנן תוקפו של יוסף ענוותנותו של בועז ובכה על המצוה דאזיל מיניה עד בחורים שנעשו שניהם כבחורים שלא טעמו טעם ביאה אמר רבי יוחנן תוקפו של יוסף ענוותנותו של בועז וילפת מאי וילפת אמר רב שנעשה בשרו כראשי לפתות ודף כ. תוקפו של בועז ענוותנותו של פלטי בן ליש כדאמרן אמר רבי יוחנן מאי דכתיב (משלי לא-כט) רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כולנה רבות בנות עשו חיל זה יוסף ובעז ואת עלית על כולנה זה פלטי בן ליש אמר רבי שמואל בר נחמן אמר רבי יוחנן מאי דכתיב (משלי לא-ל) שקר החן והבל היופי שקר החן זה יוסף והבל היופי זה בועז יראת ה' היא תהלהל זה פלטי בן ליש.

רש"י – תוקפו של יוסף ענוותנותו של בועז – דבר גדול של יוסף כדבר קל וקטן שבועז, תוקף דבר גדול וחמור ויש לו שם, ענוה דבר שאין לו שם, שאדם עושה לפי תומו: כראשי לפתות – נתקשה, ואף על פי כן כבש יצרו, ואף על פי שפנויה היתה, ועמו במיטה, אבל יוסף אשת איש היתה, ואינה עמו במיטה: תוקפו של בועז ענוותנותו של פלטי – דאילו בועז חדא לילה, ופלטי שנים רבות:

יד רמה – אמר ר' יוחנן תקפו של יוסף ענוותנותו של בועז, דבר שעשה יוסף כשהעיר כל תקפו ונתגבר על יצרו, עשאו בועז בענותות ולא הוצרך להעיר כל תקפו בדבר אלא באדם שעושה דבר קל לפי תומו, דאלו יוסף מעיקרא לדבר עבירה נתכוון, ואלו בועז אע"פ שנתקשה ונעשה כראשי לפתות לא נתכוון לדבר עבירה. תקפו של בועז ענוותנותו של פלטי בן ליש, דאלו בועז נתקשה ואלו פלטי בן ליש הוא דמיא עליה כי קקא חזירא, ואית דאמרי דאלו בועז חדא שעתא ואלו פלטי שנים רבות, ולא מילתא היא, דמאן לימא לן דאלו הוה מתרמיא ליה לבועז שנים רבות דלא הוה כביש יצריה:

⁷ עיין השטטה בסוף לוח טעויות של דפוס ראשון שנדפסה בסוף ספורי מעשיות דפוס, שם נבאר ענוותנותו דבועז ולא כרש"י, אלא כיון שיוסף כבר שבר הקליפה וכן פלטי כיון שבועז כבר שבר עי"ש. וכן נבואר בשו"ת הר"ן קיד, ועיין לק"ה ערובי תחומין ו' יז

^{ע"א} **שיחות מוהר"ן** – אות קיד – עכשו בנקל יותר לעמד בנסיון כי הראשונים שעמדו בנסיון כבר שברו כל כך קלפה הזאת של תאוה זו. עד שעכשו בקל יכולים לעמד בנסיון ואפלו איש פשוט לגמרי יכול עכשו לעמד בנסיון. ועל כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין יט:): "תקפו של יוסף ענוותנותו של בועז ותקפו של בועז ענוותנותו של פלטי בן ליש". כי תקף הנסיון של יוסף הצדיק (בראשית לט) היה דבר קל ופשוט אצל בועז שהיה אחריו (רות ג). וכן תקף הנסיון של בועז היה קל ופשוט אצל פלטי (שמואל א כה). כי כל מי שהיה אחרון יותר הנסיון קל אצלו יותר כנ"ל. ועל כן עכשו בנקל לעמד בנסיון אפלו איש פשוט לגמרי כנזכר לעיל:

⁷ בראשית לט ח' – וימאן בטעם שלשלת

בבקשה שייבם אותה [ע"ג], ואעפ"כ תקפו דהיינו הנסיון הנ"ל של בועז היא ענוותנותו של פלטי בן ליש דהיינו שהוא נסיון קל, לעומת הנסיון של פלטי בן ליש עם מיכל אשת דוד, ששאל לקחה מדוד ונתנה לפלטי לאשה, בהיתר של כל הסנהדרין [ע"ד]/[ע"ו] (כנ"ל בהקדמה באריכות ע"ש). וקשה מדוע נקטו לשון ענוה במקום לומר שניסיון התאוה של יוסף היה קל לבעז ושל בועז קל לפלטי, אלא לרמוז כי הוא תלוי בענוה, כי ע"י ענוה ניצול מפגם הברית. ובהכרח שלבועז היתה ענוה יותר מיוסף ולפלטי יותר מבעז. ולפי המבואר בשיחות הר"ן סימן קיד, שרק ע"י שהראשונים שברו את הקליפה היה כח לאחרונים לעמוד בנסיון קשה יותר/ע"ו. נמצא שע"י ששיברו את קליפת התאוה הזו, נשברה גם קליפת הגאוה שהרי הם תלויות זו בזו.

ועל פי יסוד הנ"ל מבאר רבנו מה התכוון הסבא (גמ' סוכה נב. הנ"ל) כשניחם את אביי שהצטער כשראה איש צעיר עומד בנסיון עם אשה לבדם מחוץ לעיר, וסבר שהוא לא היה עומד בנסיון כזה, ואמר לו הסבא כל הגדול מחברו גם יצרו גדול יותר.

וז"ש-וזה שאמרו כל הגדול מחברו יצרו גדול, הפירוש כל הגדול מחברו, שיש לו גדלות, דהיינו גאוה ועל כן יצרו גדול ממנו, דהיינו שמתגבר עליו היצה"ר בתאוות ניאוף. וכנ"ל כי ענוה מציל מהתאוה הזו.

וקשה מדוע ע"י גאוה מתגבר היצה"ר דווקא תאוה זו? מתרץ רבנו כי זה עיקר היצה"ר, כמובא בזהר (ויקרא דף טו ע"ב)/ע"ו ויקרא דיצרא בישא לגלאה עריין [ע"ח]/ע"ט: משמע שהגדלות גורם להתגברות היצה"ר בכל התחומים, אבל בעיקר בתאוה הזו כי היא עיקר היצה"ר.

עד כאן ביאור חברותא לתורה קל

⁹⁷ רות ג' ח' - וילפת ועיין סנהדרין יט: מאי וילפת

⁹⁸ עיין שמואל-א כה נד ושמואל-ב ג' טו ועיין סנהדרין הנ"ל למה נקרא פלטיאל

⁹⁹ עה רבנו בחיי (בראשית לט י) עה"פ ולא שמע לה לשכב אצלה - שלושה כבשו את יצרו, ואלו הם, יוסף, בועז, פלטי בן ליש. ודרשו חז"ל בסנהדרין (יט ע"ב) תקפו של יוסף ענוותנותו של בועז, דאילו גבי יוסף ביום ואילו גבי בועז בלילה, דכתיב (רות ג, ח) ויהי בחצי הלילה ויחרד האיש וילפת והנה אשה שוכבת מרגלותיו, וכבש את יצרו שלא קרב אליה כלל עד אחר הנישואין. תקפו של בועז ענוותנותו של פלטי בן ליש, דאילו בועז חדא ליליא ואילו פלטי בן ליש כמה זמן, שהרי בשעה שבעתתו רוח רעה לשאל נתן לו את מיכל בתו, שנאמר (שמואל א כה, מד) ושאל נתן את מיכל בתו אשת דוד לפלטי בן ליש אשר מגלים, והיה יודע פלטי בן ליש שלא היו קידושין תופסין באשת איש ושאל אנס את בתו ונתנה לו, ומפני שנתירא משאל הראה עצמו שלקחה כי לא היה חפץ בה, וכיון שנתברר לדוד שאנסה שאלו ושלא היה חפץ פלטי בן ליש בה, שלח לבנו של שאל אחר שמת שאלו ואמר תנה את אשתי את מיכל אשר ארשתי לי במאה ערלות פלשתיים (שמואל ב ג, יד), ולפיכך פירש ואמר (שם, טו) ויקחה מעם איש ולא אמר מעם אישה. ומה שכתוב (שם, טז) וילך אתה אישה, פירושו שהלך פלטי ללוותה לילך אל דוד אישה. ומה שכתוב (שם) הלוך ובכה אחריה עד בחוריים, מפני שהיה מתירא מדוד שמה לא יאמינהו ויגמלהו רעה:

¹⁰⁰ עה ראה גם בספר ישראל קדושים רבי צדוק מלובלין - אמצע אות ה - כי בכל דבר שנשתדלו בו כבר צדיקי דורות הקודמים והתגברו על היצר באיזה דבר, כח ההתגברות שלהם נשאר קבוע וקיים בכל ישראל בכל הדורות, ונקל אחר כך לדורות הבאים להתגבר בדבר זה: וכמו שאמרו ז"ל (ויקרא רבה ל"ב, ה') שרה גדרה עצמה מהערה ונגדרו כל הנשים, יוסף גדר וכו' ונגדרו כל האנשים. דכח הגדרתם פעל שהיה קל אחר כך להאחריים. והחילוק בין נשים לאנשים לא משום דנשים עם בפני עצמו כמו שאמרו בשבת (ס"ב). דלענין זה אין להחשיבם עם בפני עצמו כלל והכל כנסייה אחת. רק לפי שאין יצרו של איש דומה לשל אשה ואין תאוותן שוה ולא ההגדרה שוה: וכל נסיון הוא בענין חדש שלא נתנסה עדיין אדם מעולם בענין כזה, וכענין דוד עם בת שבע. אף דכבר נתנסה יוסף, שם לא היתה ראויה לו. ותקפו של בועז שם היה פנוי עם פנויה היתר גמור עד שהוצרך לישבע ליצרו למנוע עצמו על ידי השבועה ואין היצר תקפו כל כך כבדבר איסור וכמו שאמרו בסוף נדרים (צ"א ע"ב) מאי דכתיב (משלי ט', ט"ז) מים גנובים וכו' ובתוספות בטעם דגדול המצווה ועושה לפי שיצרו תקפו ואף דכל האומר דוד חטא וכו' (שבת נ"ה ע"ב) וגם כן היה היתר מכל מקום כיון דהכתוב מעלה עליו שחטא והוצרך לתשובה גדולה כל כך, ודואג ואחיתופל היו אומרים לו הבא על אשת איש מיתתו וכו' הרי נחשב לחטא ונקרא מים גנובים. וכן כל הניסיונות שבכל דור ודור הוא בענינים מחודשים שעדיין לא נתגבר על זה שום אדם דצריך התגברות יותר לכבוש. ואז נתחזק אצלו כח הסתתה בהמשכת היצר להיות כאורח. אף דעדיין היה כאחד המיוחד שבאדם וניתק בקל כחוט:

¹⁰¹ עיין זוהר ויקרא ט"ו: - אמר רבי יוסי, כתיב (ויקרא יח ו) ערות אביך וערות אמך לא תגלה כלומר לא תגלוס בחטאך לסלק את נה"י לחצא ולמא מן ז"א שאז מתגלה יסודם וזה נקרא גלוי ערוה רח"ל, וכתיב אמך היא לא תגלה ערותה, ותנינן אמך היא ודאי כלומר שזה נאמר על אמא עלאה, הא אם גלה ערייתה ש"ס זה החוטא גילה יסודה בחטאו למאן בעי לאתבא לה ולתקנה ע"י תשובתו, ודאי לתקנא מאי דגלי דהיינו שיעשה תשובה שלמה שיתקן מה שקלקל ויחזרו הנה"י לחו"ט עם המוחין להתלכס צ"ח. דתניא, כד סגי יצרא בישא בבר נש כי למדנו כשמתגבר ה"ה"י צדק, לא סגי אלא באינון עריין אינו מתגבר אלא צללו העניות, וכלהו חובי אחידן בההוא ערייא וכל העוונות אחוים בגלוי עניות, וכתיב לא תגלה, פיושו כד אתתקן כשמתקן הפנס, אתתקן לקבל ההוא דגלי נתקן ע"י תשובתו כנגד מה שגילה כלומר שנה"י לחו"ט יחזרו להתלכס צ"ח, ודא אקרי תשובה. ועיין זוהר פקודי רס"ג רס"ד ועיין ת"כ פ"ט.

¹⁰² לעיל סוף תורה ב' ושם נרשם עוד מ"מ

¹⁰³ עיין תורה לו אות ב', וסוף תורה ב' ותורה רמב, ולק"ה קדושין ג' ג', ושם שלוחין ג' כח.

